

Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz !

28 - 29 KÂNUNUSANÎ 1921

Karadeniz Kıyılarında Parçalanan
Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıl Dönümleri

- 1923 -

[M. Suphi'nin oval bir fotoğrafı]

Moskova, "Kızıl Şark" Matbaası

[A.B.D.'de, California'daki Stanford Üniversitesine bağlı Hoover Kütüphanesinde mevcut 2783 A numaralı mikrofilm nüshadan Prof.Dr. Fahir Armaoğlu'nun çıkarttığı Xerox kopyadan transkripte edilmiştir. Kitabın orijinali eski yazıyla ve 'Enver Paşa imlâsı' ile dizilmiştir. Bu kaynağa Sbornik Pamyati M.Subhi adı altında Ivar Spector The Soviet Union and The Muslim World 1917-1958 sayfa 307 not 8'de ve E.H.Carr The Bolshevik Revolution 1917-1923 sayfa 299 not 5'te atıflar vardır.]

MÜNDERECATI.

Sahife

1	Başlarken.	Tahrir Heyeti.
3	Mustafa Suphi Yoldaşın Tercüme-i hâli ve Siyasî Şahsiyeti	Ali-Yazıdji.
7	28 Kânunusanî.	Nâzım Hikmet.
9	Mustafa Suphi Beş Sene evvel Moskovada.	Şerif Manatof.
12	Mustafa Suphi Yoldaş ve Anadolu Komünistleri	Ziyetullah Nuşirevan.
14	Büyük Ölülerimiz ve Anadolu Diktatörlüğü	İlhami Saffet.
16	Matem Günü Münasebetiyle	Ahmet Cevat.
19	İkinci Sene.	H - R.
22	Onbeşler İçin.	Valâ Nurettin.

İkinci Kısım

24	Okuyuculara.	Tahrir Heyeti.
25	Şiarlar.	Suphi.
27	Kızıl Yıldız	"
29	Bütün Dünya İşçi Köylüsünün Müşterek Vatanı.	"
30	(1918)de Moskovada Türk Sosyalist- leri Kongresi.	"
31	Sosyalizm İçin Cidal	"
34	(1) Mayıs Bayramı.	"
35	Yaşta ve Başta Gençlik	"
37	Türk Komünistleri Kongresi ve Müstemlekât Meselesi	"
38	Tarihî Bir Vazife.	"
39	Anadoludan Gelenler.	"
41	İkinci Devir	"
44	Türkiyenin Mazlum Amele ve Renç- berlerine.	"
46	İkinci Kongre.	"
48	Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve Komünist Fırkası	"
50	Saltanattan Sonra.	"
52	Türkiye Komünist Teşkilâtı	"
65	Kongrenin Sonunda Mustafa Suphi Yoldaşın Nutku	"

Üçüncü Kısım

71	Ethem Nejat Arkadaş.	Zehnun (Zenon ?)
75	Darülmualiminli Gençlere. . . .	Ethem Nejat
77	Müstemlekât Meselesi Hakkında Hilmi oğlu Hakkı Yoldaşın Nutku.	

BAŞLARKEN

(1921) Yılıının 28-29 Kânun sanisinde (15) Türk Komünistini Türkiye burjuvazisi Karadenizde boğdu.. Eh! tarih, sınıf mücadelesi tarihidir...

Yoldaş !

Türk proleteriyasının ilk şuurlu (15) ölüsünü unutma... Bu küçük kitap sana onların içlerinden birinin hayatını ve fikirlerini anlatacak...

Mustafa Suphi; bilhassa son senelerini bütün ateşiyle proleteryanın kurtuluşuna vakfı nefes etmiş sağlam bir kafa idi, bir Komünistti.

Onun fikirleri senin için istifadelidir. Onun hayatı senin için bir tecrübedir.

Mustafa Suphi ismi, sana son nefeslerini tam bir Komünist gibi veren (15) ölüyü hatırlatsın.. Ve her senenin 28-29 Kânun sanisinde bu kitabı yoldaşlarıyla beraber oku.

Yoldaş; biz sana, Trabzon önünde parçalanıp Karadenize atılan bu onbeş arkadaşın birer, birer tanıtmak isterdik; fakat onları öldürenler, onların yadigârlarını ve eserlerini de beraber yok ettiler.

Eh ! sınıf mücadelesi aynı zamanda mefkûre mücadelesidir. Fakat biz, bundan açıklanmıyoruz.

Yoldaş ! Bu onbeş ölü bizim için nihayet onbeş isimsiz Komünisttir; ve sen bu isimsiz ölüleri dünyanın her dağında, her köşesinde, her denizinde bulursun! Bu isimsiz ölülerin isimleri, cisimleri, renkleri ve dilleri bizim için hiçtir.. Biz her yaşayan işçi kadar, her ölen Komünisti de farksız tanırız. Çünkü biz ayrılıksız, sınıfsız bir cemiyet yaratmak istiyoruz.

Yoldaş ! İnkılâp uğruna ölülerimiz arttıkça saflarımızı sıkılaştıralım; çünkü işin tam tatlı yerindeyiz.

Eh ! Sınıf mücadelesi hâkimiyet mücadelesi demektir!

Yaşasın genç, müteşekkil, muktedir proleter kütleleri!

Yaşasın Komünist fırkası!

Biz Suphinin yürüdüğü yoldan yürüyoruz.

(28-29) Kânunusani (1921) tarihi Türkiye proleteriyasının acıklı ve matemengiz bir günüdür.

Yarın biz İstanbulu Türkiye proleterinin kırmızı payitahtı yapacağız.

Tahrir Heyeti.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA TAKFİ
TÜSTAV

Mustafa Suphi Yoldaşın Tercümei Hali ve Siyasî Şahsiyeti
Hakkında Muhtasar Malûmat

Türkiye Komünist teşkilâtının en kıymetli, en faal birinci âmili olan Mustafa Suphi yoldaşın ziya-ı ebedisi Türkiye amelesi ve köylüsü için cidden matemengiz bir vakayı müessifedir.

Lâkin âhenin bir mefkûre ile onun takip ettiği yolda devâsa adımlarla ilerlemek için ilmen hazırlanmakta olan bizler, katiyen meyus ve müteessir değiliz, bilâkis kendimizde daha yüksek bir metanet buluyoruz.

+ +
+

Mustafa Suphi yoldaş kim idi?

Mustafa Suphi Yoldaş (1883) senesinde Trabzon vilâyetine tâbi Giresun kazasında doğmuştur.

Elân berhayat olan pederi valiliklerde bulunmuş Ali Rıza beydir. Validesi Samsun sancağı belediye reisi esbaki Halil Hilmi efendinin kerimesi Memnune hanımdır. Pederinin memuriyeti dolayısıyla tahsili iptidaisini Kudüs ve Şamda ikmal etmiştir.

Tahsili idadisini Erzurumda, tahsili âlisini İstanbulda Mektebi Hukukta itmam ile tesii malûmat için devri sabıkta Avrupaya giderek Paris Ulûmu Siyasiye mektebini de ikmal etmiştir.

Pariste Ulûmu Siyasiye mektebini ikmalden sonra şahadetname almak için tertibi meşrut (tez)î (Türkiyede itibarı ziraî teşkilâtının hal ve istikbali) mevzuu üzerinde ilmî bir surette tetkik ederek takdim eylediğinden (tez) "jüri" heyetince mazharı kabul olunmuştur. Hatta mezkûr tez 1911 senesinde Fransanın (Cenup İtibarı Ziraî) Kongresince nazarı dikkat ve mülâhazaya alınmış ve muahhiren Roma Beynelmillel Enstitüsü celsesinde kıraat ve risalei mevkuteye derç edilmiştir.

[ziraat]

Siyasî Şahsiyeti:

Suphi yoldaş, Avrupada tahsilde bulunduğu müddetçe "Tanin" muhbirliğini ifa ediyor, hem de Parisin amele teşkilâtları, sendikalar ve saireyi tetkik ederek inkılâpçı bir genç, malûmatlı bir sosyolog olarak hazırlanıyordu.

1908 inkılâbından sonra Türkiyeye avdet eden yoldaşımız, Tanin, Serveti Fünun ve Hak gazetelerine muaveneti tahririyede bulunmuş son zamanlarda Ticaret mektebi âlisinde (Malûmatı Hukukiye) Darülmuallimini Âliye ve Mektebi Sultanide (İlmi İktisat) hocalığını yapmıştır.

Sorbon Darülfünunu profesörü (Bouglé)nin (İlmi İctimai Nedir?) isimli kitabını tercüme ve (Vazifei Temdin) isimindeki kitabı da telif eylemiştir.

1912'de (Millî Meşrutiyetperver) fırkasını tesis maksadıyla İfham gazetesini çıkarmaya başlamıştı ki bu tarih ittihatçılarla mücadelesinin başlangıcıdır.

1913 senesinde İstanbulda Mahmut Şevket paşanın katli meselesinden dolayı en yakın dostu olan Ferit (1) beyle Sinoba nefyedilmişti. Sinoptan kayıkla firar ederek Rusyaya geldi.

Harp zamanında düveli muhasıma tebası addedilerek Çar hükûmeti tarafından (Faluga) vilâyetine nefyedildi. Suphi yoldaş esarete hayatın bütün lezaizinden mahrum olduğu halde zerre kadar müteessir olmayarak bilâ ücret etrafındaki Türk amele ve köylü esirlere muntazaman ders veriyor ve onların terbiyei içtimailerine hizmet ediyor ve bu amele kütlesinde esaslı olarak kapital ve onun çirkinliklerine karşı ilk isyan ve nefret hissini uyandırıyor; bunun için Türkiyede asırlardan beri derebeylik bakiyesi olan hükûmeti müstebidenin ve son zamanlarda da kapitalizmin tahakküm ve tezallümü altında inleyerek hayatı içtimaiyenin en karanlık köşelerinde, saadeti hayatı gösterecek sosyalizm çırağından mahrum, sınıf ve onun taksimatıyla istismar eden ve edilenleri tefrik edememek cehaletine mahkûm, Türk mazlumlarını ilk ikaz Suphiye aittir.

Almanların Polonyadan ilerlemeleri neticesi Türk esirleriyle birlikte (Faluga) vilâyetinden (Ural) vilâyetine teb'it edilen Suphi, orada da aynı maksatla aç ve çıplak, Türk esirlerini teşkilâtlandırmış ve onlarla beraber kendisi taş taşımak toprak kazmak ve saire gibi en yorucu ve ağır işlere iştirak

(1) Trabzon faciası zamanında Ferit bey Büyük Millet Meclisi azası ve Maliye vekili idi.

ederek; kapitalin, harpten doğan gaddarlığın ağırlığını ve zulmunu kendi hayatında da bütün acılığıyla tatmış ve binlere baliğ olan Türk köylü ve ameleleri arasında ilmî, siyasî, içtimâî hazırlıklardan da geri durmamıştı.

Suphi, esaret hayatında bütün kapitalin, köpekleri olan emperyalistlerin sahte sosyalist ve milletçilerin yirminci asırda medeniyet maskesi altında oynadıkları kanlı komedilerini, bütün proleter âlemine karşı hesapsız ihanetlerini teşhir için yazmış olduğu pek değerli eserini maateessüf neşre muvaffak olamamıştır (1).

Teşrinievvel inkılâbından sonra Suphi Moskovaya gelerek Rusya Komünist fırkasıyla temas, Tatar-Başkırd inkılâpçılarıyla teşriki mesai ederek "Yeni Dünya" namı altında ilk Türk Komünist gazetesini neşre başlamıştı.

1918 senesinde Moskovada Müslüman komiserliği binasında yirmiye mütecaviz Türk amele ve köylülerinden müntehap delegelerle, merkezî Rus Komünist fırkasının, Müslüman Komiserliğinin Müslüman Sosyalistleri Komitesinin, İdil - Ural Tatar ve Başkırdlarının vekilleri, Petrograd, Moskova gazete muhbirleri mevcut olduğu halde, Türk sol sosyalistlerinin birinci kongresini açmış ve bilâhare bu kongre de Türk Komünist teşkilâtlarını doğurmuştur.

Rusyanın mevakii muhtelifesindeki askerî ve mülkî Türk esirlerini ve bhusus şark milletlerini ikaz ve içtimâî inkılâbı onlara telkin için; Moskova, Kazan, Samara, Saratof, Rezan, Astrahan ... ilh şehirlerinde Türk Komünist teşkilâtları vücuda getirmiş ve (1919) senesinde bu teşkilâtlar tarafından Üçüncü Beynelmilelin Birinci Kongresine delege intihap edilmişti.

Müteakiben Türk Komünist teşkilâtının Türkiyeye yakın olmasını temin emeliyle gazete ve mevkût merkezle Kırım hareket ve orada icrayı faaliyet etmeğe başladı. Denikin Kırım hücumu üzerine tekrar Odesaya hareket etti.

O zaman idi ki Moskova ajansının Kurskiden aldığı malûmata müsteniden Suphinin Kırımda İngilizler tarafından derdest ve selben idam edildiğini ilân edişi, bütün yoldaşlarını matemlere garketmiş ve bilâhare bu haberin yalan olduğu tahakkuk eylemişti.

(1) Bu eser Denikin Kırımı işgali arifesinde kırmızı ordu ile Odesaya giden Suphi tarafından Osman namında yerli bir yoldaşa muhafaza edilmek üzere bırakılmıştı. Maateessüf bu genç de bu eseri yakmaya mecbur olmuştur.

İngilizlerin İstanbulu işgallerinden sonra Anadolu'ya da başlayan taarruzlarını durdurmak ve Türkiye'yi Antantanın siyasî ve iktisadî istilâsından kurtarmak üzere teşekkül eden Büyük Millet Meclisi Hükûmetine hem yardım etmek ve hem de içtimâî hazırlıkta bulunmak üzere Türkistan ve İran tarikiyle Türkiye'ye hareket etti ise de hasbelicap (İlyava) yoldaşın gösterdiği lüzum üzerine Türkistanda kalarak bir taraftan (Yeni Dünya) gazetesini neşre ve diğer taraftan da teşkilâta germi vererek "Beynelmilel Şark Şurası"nı tesis eylemiş ve Şark cephesi kumandanlığı nezdinde Türk kızıl askerlerinden mürekkep bir fırka teşkiline muvaffak olmuştu.

1920 senesinde Azerbeycandaki inkılâp dolayısıyla Bakûya nakli faaliyet ederek, Bakû komitesi nezdinde bir Türk Komünist şubesi açmış ve siyasî bir mektep küşatla yüze yakın Türk Komünistleri yetiştirmişti. Üç ay zarfında Türkiye ve Rusyada vücuda getirdiği on beş kadar teşkilâttan gelen 32 kati, 42 istişari reye malik ki cem'an 74 delege ile 1920 senesinin 10 Eylülünde Bakûda Birinci ve Umumî Türk Komünistleri Kongresini açmağa muvaffak olmuş ve nizamnamesinin lâyihası (tanzim ettiği Türkiye Komünist Fırkası program ve kongre tarafından müzakere ve kabul olunmuştu.

Telif ve tercüme gibi ilmî teşvikata ehemmiyet vererek teşkil eylediği telif ve tercüme şubesi vasıtasıyla yirmiye yakın esaslı sosyalizme ait kitaplar ihzar ve bunların sekizini neşr ve Türkiye'ye sevk eylemişti.

1920 senesinin Kânunuevvelinde Anadolu Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin bilvasıta daveti üzerine Türkiye Komünist fırkası heyeti merkeziyesi azalarından Ethem Nejat, Hilmi oğlu Hakkı ve sair yirmiye yakın arkadaşlarıyla Anadolu'ya hareket eylemiş ve ilk vasıl olduğu (Kars) şehrinde hükûmet tarafından riyakârane alâyişle karşılanmıştı.

Heyhat ki, Karstan sonra yollarda, şehirlerde bililtizam envai adide taarruz ve tecavüze maruz kalmış ve avdeti için arkadaşlarının ricalarını red ve inkılâp uğrunda değil hakaret, ölümü bile hiç gördüğünü beyan ederek yoluna devam eylemişti. Trabzona vürudu arifesinde Suphinin gerek şahsî gerek siyasî muarızları, aleyhinde büyük mikyasta teşvikatta bulunuyor ve efkârı umumiyeyi aynı maksatla hazırlıyorlardı.

Arkadaşlarıyla Trabzona vürud ettiği gün şehre meni duhulleri esbabı

ihzar edilmiş ve evvelce hazır edilen motorlara bindirilerek denize gönderilmişler ve on dört arkadaşıyla yoldaşımız Mustafa Suphi bundan iki sene mukaddem yani 1921 senesi 28 Kânunusani gecesi süngü ve kurşunlarla öldürülerek denize atılmışlardır.

Mustafa Suphi yoldaşın ölümü şüphesiz inkılâp namına çok acıklı bir ziyadır, fakat geride kalan Türk Komünistlerine inkılâba giden yolları pek iyi göstermiştir. Bizler onun ölümü karşısında fütur değil, cesaret ve iman duyar, açtığı yoldan gideriz.

Ali - Yazıdji.

28 KÂNUNUSANI

- Ta ta a a Ta ta tta Ta tta ta
Ta - rih
Sınıf - ların
Müca - dele - sidir.

+ + +

- 1921
Kânunusani 28
- Kara deniz
- Burjuvazi
- Biz
- On beş kasap çengelinde sallanan
On beş kesik baş
- On beş arkadaş
- Yoldaş
Eğer istersen
Bunların sen
İsimlerini aklında tutma
Fakat
28 Kânunusaniyi unutma.

+ + +

- "Siyah gece
"beyaz kar
"rüzgâr
"rüzgâr."

- Trabzondan bir motor açılıyor
- Sa - hil - de - ka - la - ba - lık
- Motoru taşıyorlar
- Son perdeye başlıyorlar.
- Burjuva Kemal'in omuzuna binmiş
Kemal kumandanın kordonuna
Kumandan kâhyanın cebine inmiş
Kâhya adamlarının donuna
- Uluyorlar.
- Hav .. hav .. hak .. tu
- Yoldaş unutma bunu

Burjuvazi

Ne zaman aldatsa bizi

Böyle haykırır

- Hav .. hav .. hak .. tu
- Gördün mü ikinci motoru
- İçinde kim var?
- Arkalarından gidiyorlar
- İkinci motor birinciye yetişti
- Bordoları bitişti
- Motorlar sarsılıyor
- Dalgalar sallıyor
- Sallıyor dalgalar.
- Hayır
- İki motorda iki sınıf çarpışıyor.
- Biz
- Onlar.

TÜRKİYE SOSYAL İSTİTAN TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

- Biz silâhsız
- Onlar kamalı
- Tırnaklarımız
- Kavga son nefese kadar
- Kavga
- Dişlerimiz ellerini kemiriyor
- Kamanın ucu giriyor
- Girdi ...

+ + +

- Yoldaşlar, ey,
- Artık lüzum yok fazla söze :
- Bakin gözgöze.
- Kara deniz
- On beş kere açtı göğsünü,
- On beş kere örtüldü;
- On beşlerin hepsi
- Bir Komünist gibi öldü.

Moskova - Nâzım Hikmet

MUSTAFA SUPHI BEŞ SENE EVVEL MOSKOVADA

Vilhelm ordusu Petersburgu tehdit etmeğe başladığı sıralarda merkez İslâm Komiserliği de diğer bütün merkez şura müesseseleriyle birlikte 18 Kânunusani 1918 senesinde Moskovaya gelmişti.

Bizim Moskovaya hicretimizden kaç hafta geçmişti, iyi hatırlıyamıyorum, fakat takriben Şubat nihayetlerinde veyahut Mart iptidalarında olacak, komiserliğe iki adam gelmişti. Yoldaşlardan Vahidof ve İbrahimof dairede mevcut degillerdi. Ben yalnız oturuyordum. Oldukça temiz giyinmiş, takriben 33 - 35 yaşlarında uzunca boylu, gözlük takınmış, esmerce birisi bana müracaat ederek:

- İslâm komiseri siz misiniz? - diye sordu.
- Evet birisi benim, - dedim.

Gösterilen yere oturmadan evvel kendisini ve yoldaşını takdim etti:

- Mustafa Suphi. ... Arkadaş Avusturya zabitanından Bosnalı Ethem Bülbüloviç.

Arkadaşı sarışın, kısaca boylu, yarı askerî elbisede idi.

Konuşmaya başladık. Mustafa Suphi kendilerini tanıttı.

Suphi sivil esiri harp sıfatıyla Uraleski vilâyetinde amele olarak çalışmış fakat Teşrinisani inkılâbından sonra o da Rusyadaki bütün esirler gibi o vaziyetinden kurtulabilmişti, şimdi de Moskovaya inkılâp için çalışmaya geldiğini söyledi.

Suphi İslâm Komiserliği nezdinde bir Türk şubesi tesis ederek gazete neşir etmenin mümkün olup olmadığı ve bu hususta bizim fikrimizin ne merkezde olacağını anlamak istedi.

Bir kaç dakika zarfında biz tamamen anlaştık ve yakın yoldaş olduk. Suphinin fikrini İslâm komiserliği tasvip edeceğini ve elinden gelen yardımı esirgemeyeceğini beyan ettim.

Suphi her ne kadar az çok Rusça konuşuyordu ise de benimle Türkçe konuşabilmesinden ve müsahebemizin çok samimi olmasından dolayı memnuniyetini gizlemiyor, seviniyordu.

Vahidofla da karşı karşıya geldiler. O da tasvip etti.

Suphi ile birlikte bir kaç defa Stalin yoldaşın nezdine giderek Türkçe gazete neşretmek meselesini müzakere ettik. Az zaman sonra "Yeni Dünya" gazetesi intişara başladı.

Türk dilinde ilk defa Komünist gazetesi şu tarikle Moskovada vücuda getirildi.

İslâm Komiserliği ve yoldaş Stalin yalnız Suphi'yi tanıyor ve ona emniyet ediyordu. Bu sebepten Türk şubesi ve "Yeni Dünya" hep Suphinin şahsına olan emniyet ve itimattan dolayı vücuda gelmiş ve onun şahsıyla kaimdi.

Zaten buna ruh veren yalnız o idi; kendisinin ilmi, kuvvei nutkiyesi ve kalemiyle pek yüksek olduğu gibi, faaliyeti, ciddiyeti, azmi ve inkılâpçılığı ile de diğer arkadaşlarından temayüz ediyordu.

Suphi bütün eski hayata düşman olduğu gibi, İttihatçıları da hiç beğenmezdi. Bir gün İttihatçılar hakkında uzun uzadıya pek ciddi surrette hiddetle beyanı mutalaatta bulundu. İttihatçıların rüesasını istihzaî kelimelerle yad etti.

Suphi Bakûda ve Karsta

1920 senesi güz aylarında Suphiye Bakûda tesadüf ettim. O pek az değişmişti, teşkilâtı büyümüş, arkadaşları çoğalmıştı.

Suphi Türkiyeye gitmek fikriyle hastalanmış, fakat bir parça tereddüt ediyordu. Kemal tarafından benim mevkufiyetim ve Türkiyeden nefyolummam meselesi onun tereddütünü daha arttırdı.

- Fakat ben Kâzım Karabekir paşa ile muhabere ediyorum, o beni davet ediyor, diyordu.

- Türk paşalarını siz bilmiyor değilsiniz, onların sözüne inanmaya gelmez, onlar eski kurtturlar - diye benim tarafımdan ~~edilen~~ edilen itirazdan sonra - o halde bir parça bekliyelim, dedi.

Suphiyi arkadaşlarından bir çoğu daima Türkiyeye gitmek için teşvik etmekte olduğu anlaşılıyordu.

Bir ay sonra biz Gümrüden Bakûya avdet ettik.

Ben Karabekiri Suphiye, gayet istidatlı bir asker, pek kurnaz bir diplomat diye tavsif ettim.

Fakat yoldaşları Suphiyi Türkiyeye gitmeğe tamamen ikna etmişler, tarafımdan verilen malûmatın ona hiç tesir etmediğini his ettim. Artık Suphi Türkiyeye gitmek için karar vermişti. Mdivani tahtı riyasetindeki bizim heyet hareket etti. Bu defa Karsa ve oradan Ankaraya gidecektik. Suphi ailesi ve bir nice yoldaşı ile bizimle birlikte Gümrüye ve ondan sonra Karsa geldi. Karsta Karabekir ve gerek onun adamları, gerek bizim heyeti ve gerek Suphi ve yoldaşlarını tantanalı surette kabul ettiler. Orada bir kaç gün kaldık. Karsta ilkin Mdivani heyeti ve Suphi (arkadaşları için Ankaraya gelmeğe Kemal paşadan müsaade geldi. Yalnız bizim için silâhat memnu olduğu anlaşıldı. Ben Bakûya avdet edecek oldum. Bana müsaade edilmediğine Suphi müteessir oldu. Ben Erivana gittiğim zaman Suphi arkadaşları Erzuruma seyahat etmek için hazırlık görüyorlardı. Şu tarikle Suphi ile son defa Karsta ayrılıştık.

Moskova: Kânunusani 1923.

Şerif Manatof.

MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ VE ANADOLU KOMÜNİSTLERİ

Bugün Türkiye Komünist rehberlerinden (Mustafa Suphi) öleli iki sene oluyor. Bu münasebetle Türkiye burjuvazisi tarafından oynanılan bu kanlı faciaya tekrar icraı nazar etmek, (Mustafa Suphi)nin kıymetli hatırasını yâd etmek bir vazifedir.

Rusya Şûralar Cumhuriyeti şark aksamında çalışan fırka işçilerinin ekserisi de onu bilirler.

Serlevhamıza bakarak (Mustafa Suphi) yoldaşın Anadolu Komünist partisi yani Türkiye Halk İştirakiyun fırkası ile olan münasebatından bahs edilecek zan edilmesin. Biz burada Suphi yoldaşın öldürüldüğü sırada Anadolu Komünist fırkasının vaziyetini kısa bir kaç cümle ile anlatmak istiyoruz.

(Mustafa Suphi) faciasını Türkiye genç burjuvazisi 1921 senesi iptidalarında oynadı. Bu esnada Türkiye Büyük Millet Meclisi artık dokuz aylık bir hayata malik olmuştu. Hâkimiyet tam mânasıyla Meclisin eline geçmişti. Meclis mahallî isyanları bastırmış muhalif unsurları tamamen susturmuş, muntazam bir ordu teşkil etmişti. Haricî siyasette zahir olmakla beraber dahilî teceddütat programında daha kökten yenilikler talep etmekte olan (hafi Komünist Türkiye) partisini inhilâl ettirmek için, burjuvaların kendi riyaset ve inhisarları altında ve "Resmî Komünist fırkası" namında sahte bir teşkilât yapılmıştı. Hakiki Komünistlerin devamlı mücadelesi neticesinde pek az zamanda foyası meydana çıktı. 1920 senesinin nihayetlerinde hafi Komünist fırkası resmî olarak (Türkiye Halk İştirakiyun fırkası) namıyla teşekkül etti ve hükümetin haricî siyasetine ne kadar müzaheret etti ise de daima ciddi takibat ve tazyikata maruz kaldı.

Vaziyeti siyasiye tam bu merkezde iken Avrupa emperyalistleri tarafından Türkiye burjuvazisine anlaşma teklifi vaki oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti sulh esaslarını konuşmak ve kararlaştırmak için Londra konferansına davet ediliyordu. Avrupa burjuvazisi ile anlaşmak lüzumuna kani olan

Bu genç burjuvazi Avrupadaki efendilerin hoşnudisini celbedebilmek için her iki cephede - Ankara ve Kafkasyadaki Türk Komünistlerine karşı kaatil bir taaruza geçti. Türkiye burjuvazisi zan ediyordu ki, Komünist teşkilâtlarının evrak ve dosyalarını sulh murahhaslarının çantasına koyarak yolladığı takdirde Avrupalı efendiler derhal sulh vereceklerdi.

Fakat bizim genç burjuvalarımız pek yaman gaflet ediyorlar ve aldaniyorlardı. Deste, deste Komünistleri vahşiyane boğazladıkları halde bile Londradan pılıyı pırtıyı toplayıp sürülerek dönmeğe mecbur oldular.

İşte Türkiye işçi ve köylüsünün kurtuluş davasına karşı hazırlanmış olan bu hiyanet tertibatı, her iki Komünist grupasına karşı böy-
le taarruz tarzı doğurmuştu. Ankarada Türkiye Halk İstirakiyun fırkasının azaları 11, 27, 28 Kânunusani 1921 tarihlerinde grup grup tevkif olunarak hapishanelerin ıslak ve karanlık köşelerine atılırken, diğer taraftan şark cephesinde Suphi ve arkadaşlarına karşı caniyane bir facia oynanmaya başlanmıştı. Suphinin Anadoluya duhulünü teşvik eden burjuva acentaları, burjuva uşakları zahiren Suphi ve arkadaşlarının yüzüne gülmüşler, yoldaşlık etmişler ve alttan alta bu faciyanın tertibatını ikmal ile meşgul olmuşlardı. O durumda "Müdafaai Hukuk ve Muhafazai Mukaddesat" cemiyeti Komünizm aleyhinde güya din namına beyannameler çıkarmışlardır. Bu suretle Suphi ve arkadaşlarına cahil halk kütlelerinin taassubunu kabartmışlardır. Suphi ve arkadaşlarını - şüphesiz ki imha etmek emeliyle - Erzurumdan Trabzona yollamışlar ve Trabzonda da yanındaki on dört arkadaşıyla beraber Anadolu Komünistlerinin son grubunun tevkif olunduğu 28 Kânunusani 1921 gününde vahşiyane bir surette parçalayıp denize atmışlardır.

Suphi grubu ve Ankara Komünistleri her ikisi aynı sebepten, yani sınıf mübarezesinin aynı tezahüratından dolayı aynı zamanlarda burjuva taarruzuna maruz kalmışlardır. Ankara Komünistleri hapishane işken-
celeri ve kürek cezalarıyla kurtulabildiği halde Suphi ve arkadaşları grubu vakitsiz bir surette inkılâp kurbanları sırasına geçmişlerdi.

Komünistler için daima halk kütlesi ile beraber çalışmak ve arkadaş intihabında çok müşkülpesent olmak, sınıf mücadelesi esasını unutmamak, burjuva

nın bu mücadelede kullandıkları dolambaçlı yolları daima göz önünde bulundurmak lâzımdır.

Türkiye işçi ve köylülerinin kurtuluşu uğrunda ilk tahtı muhakemeye alınmak Ankara fırkasına ait olmuş ise; bu gaye uğrunda ilk kurban olmak da Suphi ve arkadaşlarına müyesser olmuştur.

Evet; Suphi ve arkadaşları çok büyük ve tarihî bir şeref kazanmışlar, iftihar ile güle güle ölmüşlerdir. Fakat Türkiye emekçileri kıymetdar rehber ve halaskârlarından bir grubu kaybetmişler ve Türkiye burjuvaları da en biaman düşmanlarının bir kısmından kurtulmuşlardır.

Burjuvaların hareketini sınıf noktai nazarından tabii görüyoruz. Fakat kıymetdar rehberlerinden büyük bir grubunu kaybeden ve pek az samimi rehberlere malik olan Türkiye emekçilerini de bu vakitsiz ziyalarından dolayı taziye ederiz.

Kânunusani 1923

Ziyetullah Nuşirevan.

BÜYÜK ÖLÜLERİMİZ VE ANADOLU DİKTATÖRLÜĞÜ

Bundan tam bir sene evvel, soğuk .. karlı .. fırtınalı bir Kânunusani gecesi Karadeniz on beş mazlumun masum kanıyla boyanmıştı. Bu kurbanlar, bedbaht Anadoluya necat götürmek, yaralarını sarmak, damarlarına hayat akıtmak azmiyle gelen Türk Komünistleri, bizim fedakâr yoldaşlarımızdı.

Daha Karsta iken Kafkasyanın öbür tarafında aleyhlerine hazırlanan cinayetler, tertip olunan işkenceler, hakaretler kendilerine haber verilmişti. Lâkin memleketimizin bedbaht ve mazlum sınıflarının halas rehberliği etmek azim ve metaneti, her muhataradan her tehditten yüksekti. Hakaretlere .. işkencelere .. cifelere göğüs gerecekler, zindanlara tahammül edecekler, ölümden bile geri dönmeyecekler, nasıl olursa olsun ezilmiş sınıflar, bedbaht ve gafil kütlelerle temas edecekler, onlara doğru yolu, kurtuluş ışığını göstereceklerdi. İçlerinden hayatının tahtı tehditte olduğunu sezenler bile olmuştu. Fakat on sene evvel Sinoplarda taziblere duçar edilmiş ve bir çok felâket arkadaşlarının dayak ve kırbaç

altında inlediğini görmüş büyük ve mert yoldaşımız Suphi buna ehemmiyet vermemiştir. Elinde resmî .. riyakâr davetnameler vardı.

Karsta tilki izaz ve ikramatı görmüştü.

Memleket dahilinde bir nutuk irad etmemiş ve bir makale neşretmemiş on beş siyasînin alçakça itlâfı nasıl kabil olabilirdi !

Fakat hile ve huda ile muhasımlarını celbederek boyunlarını "hiyanet kemendi ile" boğdurmak siyaseti ancak eski padişahların siyasî mekteplerinde terbiye gören bugünkü Türk hükûmetine aittir.

Fedakâr yoldaşlarımız cinayet çamurunun içinde boğulmak muhatarasını büsbütün hatırlarından çıkarmıyorlardı, arkalarında bıraktıkları yoldaşlarına, bizlere; ve istikbal nesillerine tarihimizde misli güç tesadüf edilen vazifeşinaslık misali göstermek istemişlerdi. Mukaddes mefkûre için memleket içinde çalışmak kararlaşmıştı. Karanlıkta bırakılan kardeşlere biraz ışık göstermek lâzımdı; yavaş yavaş cehalet perdeleri, meşkenet uyusukluğu dağılmalı idi, fıkara için hayat, ilim istenmeli yükselme yolları aranmalıydı. Nazırlı ellerin ezginliği, makuriyeti karşısında daha ne zamana kadar sükût ihtiyar olunabilirdi? İşte bunun için onlar tereddüt etmediler, arkalarından takip edeceklerin de tereddüte düşmeyeceklerine emin idiler; bu maksat uğrunda can verdiler.

İstismarcı, tufeyli grupların büyük fedakârlara karşı gösterdiği vahşet ancak kendi zaaf ve korkularını meydana koydu. Emekçiler artık kanunu esasîde vaad edilen mevhum "hâkimiyet"lere kanmıyorlar, yaldızlı hap yutmuyorlar. Cephelere sürülen, top .. mitralyöz atışlarına kurbanlık koyun gibi yaktırılan aç, çıplak, ilâçsız, bakımsız, ilimsiz, marifetsiz bırakılan hep kendileri olduğunu, tufeyli ve haram yiyicilerin ise refah ve rahat, zevk ve safa içinde yaşamakta berdevam bulunduğunu görüyorlar. Mukadderatlarını ellerine almak için hakiki rehberlerini arıyorlar ve bulmakta gecikmeyeceklerdir.

Artık yeter nasırlı eller. Silâh çevirmek !

Ölüm istismarcı tufeyli mikroplara !

28 Kânunusani 1922 Batum

İlhami Saffet.

MATEM GÜNÜ MÜNASEBETİYLE

Hilmi
İlk Türkiye Komünist kurbanlarının: Mustafa Suphi, Sami oğlu Hakkı, Ethem Nejat, Kâzım Ali, Şefik, Topçu Hakkı ve arkadaşlarının vahşiyane itlâf edildikleri 28-29 Kânunusaniyi (matem günü) intihabına karar veren arkadaşlar isabet etmişlerdir. Türkiye Komünistleri her sene Kânunusaninin (29)uncu günü her nerede bulunurlarsa toplanmalı ve bu ilk kurbanlarımızı hatırlayarak sınıfî düşmanlarımızın kimler ve nasıl gaddar, riyakâr olduklarını düşünmeli, kati zafere kadar açtığı mübarezeye en dönmez bir azimle berdevam olmalıdır.

Bu büyük hiyanet Türkiye proletaryasına ve emekçi fakir sınıflarına en müessir ve en nafiz bir dersi ibret vermeğe, sınıfî düşmanlarını kendilerine anlatmaya kâfidir.

Türkiye bürokrat ve burjuvaları sınıfî farkların, sınıfî istismarların, sınıfî muhaseme ve mübarezelerin lâfını bile işitmeğe tahammül etmezler, mevcudiyetini külliye inkâr ederler: "Türkiyede sermayedar yoktur, burjuva yoktur, herkes fakir ve emekçidir, sınıfî mübareze bizi biribirimize düşürür, terakkimize mani olur. Aramıza böyle bir nifakı sokan millî düşmanımızdır ... ilh" derler halbuki kendileri sınıfî menfaatlarını muhafaza için en vahşiyane cinayetler önünde zerre kadar tereddüt etmezler, kan dökerler, can yakarlar, tırnak sökerler.

İşte Trabzon önünde birahimane süngülenerek denize atılan on beş Komünist faciası Türkiye burjuva ve bürokratlarının sınıfî vahşetine en belîğ bir misaldir. Ve bu misal münferit kalmamış, onu diğerleri de takip etmiştir.

Türkiyenin haram yiyici, istismarcı sınıfı proleterleri ve emekçi kütlelerini teşkilâtlandırarak sınıfî istihlâs mübarezesine sevk etmek maksadıyla Kafkasta geldiklerini bildikleri Komünistleri, daha mübareze başlamadan, imha için dakika fevt etmeden kendileri propagandaya ve teşkilâta giriştiler, aleyhlerine "muhafaza mukaddesat" namı altında en mürteci, en riyakâr ve en müfterî bir cemiyet vücuda getirdiler, polisler vasıtasıyla beyannameler neşrettiler, esnaf dediğimiz küçük burjuvalar arasına tahrikatçılar soktular, proleterleri .. ecirleri .. yoksulları istismar eden bütün guruh ve ve taifeleri, bakkalları, çakalları, faizcileri, bezirgânları, molları, hocaları, zabitleri

jandarmaları, Komünistlere can düşmanı haline getirdiler. İftirada, yalanda, küstahane propagandada o derecelere vardılar ki mazlum, şuursuz kütleleri kendilerine çeviremedilerse de mütereddit bıraktılar. Halka: "Kafkasta gelen Türk bolşeviklerinin maksadı: dükkânları kapatmak, evleri arayıp ne var ne yoksa gasp ve garet etmek, kadınların yüzünü açıp sokağa çıkarmak, camileri kapatmaktır; ey ümmedi Muhammet gözlerinizi açınız, bize bolşeviklik lâzım değildir, bunlar eşkiyadan ibarettir, Türkistanı, Buharayı, Azerbaycanı garet ettikten sonra Anadoluyu da soymaya geliyorlar ..." dediler. Şüphesiz yalan söylediklerini kendileri biliyordu, fakat Komünistleri esnaf takımına, küçük burjuva gruplarına, mazlum halk kütlelerine parçalattırmak için hiç bir alçaklıktan çekinmiyorlardı.

Mülkiyeti şahsiye, aile, din ! .. İşte küçük burjuva dediğimiz esnafın can yongası ve hayat damarı saydıkları mukaddesatına, Komünistleri kıştır kıştır kestirmek, taşla itlâf ettirmek, tükürükle boğdurmak için onları bunlara saldıran bir eşkiya çetesi suretinde göstermek kâfi gelecekti; meharetle, dolapla, yalan dolanla işe giriştiler ve kan emiciliklerine istismarlarına karşı emekçi kütlelerinin gözünü açmaya çalışacaklarını bildikleri için Komünistleri alenî ve resmî bir şekavetle imha ettiler.

Burjuvalar pek güzel bilirler ki, Komünistler ancak işçi hakkının gasbından istihsal ve nakliyat vesaiti suretinde mahdut eller arasında biriken sermayeyi, bankaları, sömendiferleri, fabrikaları, madenleri, tersaneleri, toprakları millileştirmek gayesini takip ederler ve bu gayeye muayyen ve her tarafça malûm mübareze yollarıyla vasıl olurlar.

Aileye, dine gelince bu içtimaî müesseselerin istihsal vesaitine ve tarzına tabî olarak devreden devreye tebdil ettiğini bildikleri için tebeddülleriyle meşgul olmaya lüzum bile görmezler. Komünistler bir sınıfın diğer sınıfları, bir insanın diğer insanları istismar etmesine nihayet vermek isterler, ve bütün kuvvetlerini istismarcı sınıfların ve eşhasın saltanatını yok edecek sınıfî mücadeleye sarf ederler. Paşalar, beyler, çorbacılar, ağalar, hocalar, işte sağmal inek gibi istismar ettikleri emekçi kütlelerini daima zulmette tutmak için onlara şuur ışığı vermek isteyen Komünistleri lânetle, nefretle, ateşle

demirle kovalarlar, darağacına çekerler, denize veya zindana atarlar; sonra "ama aramıza sınıf nifakı girmesin, millî birliğimize hâlel gelmesin..." gibi bihaya riyakârlıklar savururlar.

1921 senesinde bu büyük hiyanetle bir arada dahilî Komünistler de tevkif olunmuş, aylarla zindanlarda çürütülmüştü. (1922) senesinde de İzmirin istirdadından sonra yani millî zafere en kati ve en emin hatvelerle yaklaşıldığı bir anda, o büyük müzafferiyeti kaniyla, teriyle hazırlayan halkın mümessilleri kütle, kütle hapishanelere atılmıştı. Teşrinlerde şuurlu teşkilâtlanmağa istidat gösteren bir avuç proleterleri kahreden hükûmet Kânunlarda var kuvvetiyle burjuva ve ve küçük burjuvaları teşkilâtlandırmaya cesim esnaf, tüccar, çorbacı kongreleri kurmağa teşebbüs ediyor. Halbuki sulhe ve millî amale yaklaşmak noktaı nazarından Teşrinlerde ne halde idiysek Kânunlarda da o vaziyetteyiz. Fakat emin olsunlar, Türkiye proleterleri uyanmıştır. Bugün zayıf iseler yarın kuvvetlenecekler, bugün dağınık iseler yarın birleşecekler, bugün makhur iseler yarın kendilerini ezdirmeyecekler, riyakâr sınıf düşmanlarının suratından tırnakları ile müstekreh maskelerini sökeceklerdir. Şimdiye kadar istismarcı sınıfın canlanıp kanlanmasına bütün emeklerini mutiyane kaptıran Türkiye işçi ve çiftçi kütleleri bundan sonra kendisini fakrûddem tehlikesinden kurtarmak çaresine de bakacak ve sınıfî ihtilâsı öz kahraman pençesiyle temin edecektir.

+ +
+

Trabzon kurbanlarının hepsi de değerli, pek değerli arkadaşlardı. İçlerinde hakiki ve emin proleter lideri, fedakâr ve gayyur militanlar vardı. Şu anda gözümün önüne mert tavırları, sevimli çehreleri, birbirilerine karışarak tecessüm ediyor; ben onları öyle bir kül halinde, Karadenizin korkunç girdabına atıldıkları o kanlı birlik şeklinde hafızama gömmek kalbimi onlara mezar etmek istiyorum. Çünkü onların cümlesi bizim için, Komünizm için, proleterler için, mazlumlar için, aynı kıymette aynı muazzeziyettedir. Komünistler kimseyi te'lihe lüzum görmezler, onlara yarım hüdalar, kahramanlar, gaziler, şehitler lâzım değildir; onlar bütün kurbanlarını kütle halinde yad-yad [aynen] ederler.

Burjuva vahşetinin, dimağlarında süngü ile, ateşle kazdığı izlerin daimi sızısını duymak, o sızıda demir azimlerini çelikleştirmekle iktifa ederler. Biz sınıfî dimağımızın o kanlı yarasını tahlil neşteriyle kurcalayıp onu açan düşmanın şaki, mürâî, hele mürâî ve yalancı ihtirasasını görmeye göstermek isteriz. Nihâî zaferden eminiz, çünkü onlar maziye esirdir, biz istikbali yaratıyoruz. Onlara (para) denilen yalancı ilâha tapınıyorlar, biz onu mazinin diğer yalancı ilâhlarının gömüldüğü nisyan çukuruna atmak istiyoruz ve mutlaka muvaffak olacağız.

Ahmet Cevat

İKİNCİ SENE

Dünyada her yaşayan varlığı silip süpüren ölüm; yalnız inkılâp ve mefkûre uğrunda çarpışa çarpışa can vermiş kahramanların adına dokunamaz.

Ölüm, bütün yaşayanlar için ne kadar cansız bir ebediyetse, ne kadar doğuşu olmayan bir batışsa, yoksuzluğa ışık ve şuur veren imanlı inkılâpçılar için de o kadar canlı ve hatıralı bir ebediyettir. Tamam iki sene evvel Trabzon açıklarında en insafsız ve gaddarane bir surette boğazlanan Suphi ve on dört arkadaşları bizim için böyle yaşayan, gün geçtikçe hatıramızda değerleşen ölümlerdir.

Onların gövdesi mezarsızdır. Her birisi Karadenizin enginliklerine karışmış gitmiştir. Fakat onların adı, onların manevî hüviyetleri, onların inkılâp yolunda açtıkları çığır, gösterdikleri fedakârlık doğrudan doğruya kalbimize, inkılâp tarihine gömülmüştür. Zaman denen kuvvet; belki ehramları çöktürür, belki panteonları yıkar, belki bundan evvelki inkılâplar uğrunda ölenleri unutturur. Fakat Suphi ve arkadaşları gibi dünyamızın en son, en payidar, en şümüllü, en görünen hakikatı yolunda can vererek tarihe karışmış muhterem ölümlere el dokunduramaz. Suphi yoldaşı; sade bir inkılâpçı olarak düşünmek eksiktir. Onun şahsında, onun tanınmış hüviyetinde bir de müessislik var.

Filhakika Türk adını taşıyan insanlar içinde ilk önce işçilere haykıran ilk Komünist fırkasını kuran, ilk Komünist gazetesini çıkaran, hâ-kin

sınıfla açıktan açığa çarpışan ve nihayet bu maksat arkasında ilk defa kurban giden Suphi yoldaştır.

Suphinin şahsiyeti her benimsediği işi ileri götürecektedir kadar kuvvetliydi. Onun sözlerindeki keskinlik, iradesindeki metanet, bilgisindeki genişlik, seciyesindeki sağlamlık, her çetinliği yenebilirdi, her gayeyi maksada yaklaştırabilirdi.

Suphinin bu meziyetlerine pek iyi vakıf olan düşmanları karşısında tutunamayacaklarını çabuk anladılar. Ve bu müstesna, değerli inkılâpçıya ölüm hazırlamaktan sıkılmadılar. Suphi ve arkadaşlarının acıklı ölümü karşısında her şeyden evvel şu hakikat göze çarpar. Türkiyede ezen sınıfa korkulu rüyalar gösterecek kadar kudretli proleter anasır mevcut fakat şuursuz ve teşkilâtsizdir. Bu dağınık unsurlara çeki düzen verecek, onları teşkilât çerçevesine sokacak her hangi adam; bu efendilerin muhakemesinde tabiatıyla yaşamak hakkını kaybetmiş bir mücrim olur. Dünyanın her köşesinde felsefesiyle, programıyla, teşkilâtıyla, bu günkü hayata uygunluğuyla ve nihayet Rusyadaki zaferiyle kendisini tanıtmış olan büyük, insanî, istikbale tamamiyle hâkim bir cereyana karşı takınılan bu haşin tavır; şüphesiz çirkin olduğu kadar manâsız bir zülumdür. Proleter düşmanlarını böyle açık cinayetlere cesaret ettiren saik; şüphe yok ki Türkiyede henüz zayıf oluşumuz, hakkımızı kuvvet haline getiremeyişimizdir. Yoksa eğer topraklarda çiftçinin, müesseselerde işçinin adamakıllı teşkilâtı, inkılâbın rehberleri olsa idi, bu on dört arkadaşı sebebsiz muhakemesiz cellâd bıçaklarına kolay kolay havale etmezdi.

Suphi ve arkadaşları yalnız hissiyata bağlanmış, yalnız Rusya'daki inkılâp heyecanlarına kapılmış adamlardan değildi. Onların her biri proleter inkılâbının felsefesini, hayatî ve içtimaî sebeplerini, hangi memleketlerde fiiliyata çıkarılabileceğini pek iyi kavramıştı. Şu halde Suphi ve arkadaşları Türkiyede bir Komünizm makinası kurmak için değil, belki Türkiyeyi bir gün Komünizmaya getirecek teşkilât ve faaliyetin temellerini hazırlamaya gidiyorlardı. Bundan başka büyük bir maksatları da Kapitalist Avrupanın afacan ihtirasına haklı olarak ayaklanmış Türk halkının bu kurtuluş mücadelesine yardım etmektir. Suphi ve arkadaşları pek alâ biliyorlardı ki bütün şarkı pençesine geçirmiş, emperyalist Avrupaya,

bir taraftan Türk hakkı için pek müthiş bir kartal olmakla beraber müdafaa ettiği proleter inkılâbı için de çok korkunç bir tehlikedir. Suphinin vakitsiz ölümü; onun Türkiyede inkılâp için bir başlangıç açmak hususundaki gayesini akim bırakmamıştır.

Son üç senelik zaman zarfında Türkiyede görünen proleter sınıfına ait bütün faaliyetler denilir ki Suphi ve arkadaşlarının arkadan gelenlere bıraktığı başlangıcın günden güne genişleyen, için için kaynaşan ve artık söndürülmesi ihtimali kalmayan mevcudiyetidir. Son senelerde aristokrat sınıfla mücadele ede ede nihayet memlekete tamamiyle hâkim kesilen küçük burjuva sınıfının yanı başında şüphesiz bir de yavaş yavaş teşkilâtlanan, yavaş yavaş suurlaşan ve nihayet yavaş yavaş haklarını kuvvet yapan bir proleter sınıf canlanacaktır. Suphinin ilk defa açtığı başlangıç bu suretle yakın vakitte çok geniş bir mahiyet alacak ve müstakbel inkılâp zaferinin temeli olacaktır. Suphiyi henüz genç iken kaybettik, onun kafasının içindeki bilgide, sınırlarındaki iradede, imanındaki ateşte daha bir yığın işler görecektir. Bu kuvvetleri dünyada inkılâp yolunda sarfa imkân bulamadığı için ölümüne acırız. Yoksa dünyanın iç yüzünü gören bayağı kanaatların fevkine çıkmış insanlar için ölümle hayat biribirine çok yakın şeylerdir. Suphi; ömrünün azlığına rağmen inkılâp uğrunda vazifesini tamamlamış muhterem bir yoldaştır. Suphi ve arkadaşları Türk proleter hareketinin ilk müessisleri, ilk kurbanlarıdır.

Bahtiyardır o inkılâpçılar ki ölümünün arkasında bu kadar payidar izler bırakır. Dünyada saadet belki hiç, felâket hiç, yaşamak yaşamamak belki hiçtir. Fakat gaye uğrunda çarpışa çarpışa can vermek her halde bir şeydir. Ölümünün ikinci senesinde olduğu gibi dünyanın sonuncu senesinde de bu muhterem ölümler unutulmayacaktır.

H.R.

TÜRKİYE SOSYALİSTLERİNİN

ONBEŞLER İÇİN

Yangınlara fazla bakan gözler yaşarmaz,
Alnı kızıl yıldızlı baş secdeye varmaz,
Döğüşenler ölenlerin tutmaz yasını.

+

Yine fakat bir yıldırım zulmeti yırtsa,
Sağır gökün koynundaki çanı haykırtsa,
Anıyoruz göğsünüzün son sayhasını.

+

Eski cihan, yeni cihan önünde eğil.
Aramızdan bir kaç yoldaş ayırmak da değil,
Her ne yapsan varacağız emelimize !

+

Karadeniz .. bunu duysun derinliklerin:
O ateşli göğüsleri delen hançerin
Kabzasını alacağız biz elimize.

Batum - 922

Nâzım Hikmet - Vâlâ Nureddin

İKİNCİ KISIM.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

KISIM II

OKUYUCULARA :

Mecmuamızın ilk kısmında Suphi yoldaşın hususî ve siyasî şahsiyeti hakkında müteaddit makaleler mevcuttur.

Aşağıdaki satırlarda ise tahrir heyeti hacmimizin müsaadesi derecesinde, aramızdan ayrılan kıymettar yoldaşımızın muhtelif vesilelerle muhtelif zamanlarda yazmış olduğu makaleleri, ortaya atmış olduğu şiarları, derc etmeyi münasip görmüştür. Her halde asarının bir kısmı, hayatı gibi bedbaht bir akibete uğramış olan (Suphi)yi tanımak, onun inkılâp yolundaki büyük mesaisine az çok vakıf olmak isteyenlerin merakını bu suretle tatmin edebildik kanaatindeyiz.

Tahrir Heyeti.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH TUSTAY ARASIRININ VAKFI

Ş İ A R L A R .

Kanlarını şimdiye kadar kendi cellâdlarının hâkimiyeti için döken; Türkiye amelesi, rençber ve askerleri, bundan sonra öz hürriyet ve hâkimiyetleri uğrunda çarpışacaktır !

+
++ ++

Yaşasın amelesi ve rençberlerin hürriyet ve hâkimiyeti kazanmak için açtığı mübarezede pişdarlık eden Türkiye Komünistleri !

+
++ ++

Ey ! Şarkın garbın ameleleri, rençberleri ! Aranızdaki zalim kara kuvveti yıkarak size doğru yürüyen içtimaî inkılâbı karşılayınız, ellerinizi birbirinize uzatınız !

+
++ ++

Yaşasın garp ve şarkın çalışkan ve makhur sınıflarını kardeşlikle birleştiren Üçüncü Enternasyonal !

+
++ ++

Yaşasın bütün istismarcı sınıfları yeryüzünden kaldırmak şiarıyla yükselen içtimaî inkılâp !

+
++ ++

Yaşasın kızıl yıldız altında işçi kardeşlerimizin saadetini istiklâlini saklayan, hazırlayan kızıl ordu !

+
++ ++

TÜRKİYE SOSYAL

TÜSTANH ARBİSTİRMA VEKFI

Mazlum Türkiyeyi ölümden kurtaracak kızıl inkılâptır. Kahrolsun buna karşı duran kuvvetlere !

+
++ ++

Cahil zahmetkeş halk ! Ufukları saran hiyanet bulutları içtimaî inkılâbın intikam gülleleri ile dağılıyor. Bahtiyarlık güneşi doğuyor. Ağlayan çehreler yeni bir ziya ile gülecek ve alında ebediyyen parlayacaktır.

+
++ ++

Proleterya için hayat ve şeref azim ile birlikte dir. Ölüm ve mezellet, miskinlik ve perişanlıktır.

+
++ ++

Yaşasın kızıl ışıkları insaniyet ufkunda görünmeğe başlayan Üçüncü Beynelmilel !

+
++ ++

Britanya haydutları artık mazlum şarkı aldatamaz. Hain düşmanların eli ayağı titremeğe başladığı şu zamanda yakın şark elbette yolunu şaşırmayacaktır. Mazlumlar zalimlerini tanımayacak kadar sersem değildir.

Bu gün edilecek hata şarka hiyanetle müsavidir.

TÜRKİYE SOSYAL

TÜRKİSTAN TEPİH ARAŞTIRMA VE YAKLE

KIZIL YILDIZ

Arkadaş bir dakika dur; şu kırmızı yıldızın ne demek olduğunu bilir misin?
İşte dinle:

Bu kırmızı yıldız işçilerin, köy ve şehir fıkarcasının kurtarıcısı olan kırmızı ordunun alâmetidir.

Sen bu kırmızı yıldız üzerindeki sapan ile çekici tabii görüyorsun. Bunun ne olduğunu biliyor musun?

Bu sapan ile çekiç, şehir işçisi ile köy sapancısının birleştiklerini, onların kendi hürriyetlerini, kendi topraklarını, köylü ve işçi vekilleri şûrasını ve sosyalist ve dinî düşmanlardan, işçi halkın cellâdı olan sermayedarlardan, mirzalardan, köy ağalarından vesair mürtecilerden saklamak için and içtiklerini gösteriyor.

Arkadaş, sen işçi halkın dostu ve düşmanı kim olduğunu biliyor musun? Sen; seni çarlar, pomeşçikler, paşalar ve mirzalar hükümetinin zulumlarından kimin koruduğunu, kimin sakladığını iyi bilmelisin.

Senin koruyucun, muhafızın kırmızı inkılâp ordusuna giren işçi ve köylü kardeşlerindir.

İşte kırmızı yıldızın ancak senin koruyucun, muhafızın olan kırmızı ordu efradı kullanabilir.

Her kim bu kırmızı yıldızın takıyorsa bil ki; o senin kardeşin, seni İngiliz ve Fransızların yardımıyla indî surette istibdat boyunduruğuna sokmaya çalışanlar ve senin elinden hürriyetini ve toprağını alarak seni fabrikacıların, zenginlerin, mirzaların ve paşaların esiri etmeğe uğraşanlarla cenk eden öz kardeşlerindir.

Şimdi sen biraz düşün ve sapan ile çekici hamil olan kırmızı yıldızın ne kadar büyük bir alâmet olduğunu iyi anla !

Kırmızı yıldız, kendi omuzları üstünden kanlı çarı, haram yiyici mirza, ağa ve paşaları kaldırıp atan ve memleketimiz üzerine kırmızı sosyalist

bayrağını diken köylüler ile işçilerin birlik alâmetidir.

Kırmızı yıldız, bütün işçiler ve fakirleri koruyan köylü ve işçi şûralar hükûmetinin alâmetidir.

İşte kızıl ordu efradının taşıdıkları bu kırmızı yıldızın mânası budur.

A rkadaş, sen evvelce memleketin kanlı çarlar, padişahlar, zenginler, paşa ve mirzalarla çevrildiği melun ve kara günleri unutmadın değil mi?

Sen, çarlar, mirzalar ve ağaların kimler vasıtasıyla ve kimlerin eli ile seni boğduğunu, senin kanını emdiğini biliyor musun?

-*Gurudeviler, polisler, jandarmalar, onbaşılar ve zavallı, hiç bir şeyden haberi olmayan askerler ile ...

Çarlar, padişahlar zulmunu yaşatan bu gürhün başka türlü alâmetleri, apoletleri, kokartları, neftileri vardı.

İşte bu apoletleri, kokartları, neftileri olanlar daima senin düşmanın olmuştur. Onlar, çarın, padişahın fermanı ile padişahlar, zenginler ağalar uğrunda seni sokaklarda yakalıyor, hapislere atıyor ve şayet sen kendi cezandan şikayet edersen seni kurşuna diziyorlardı.

Bu sırmalı yaldızlı apoletler, neftiler, kokartlar sana kırbaç, hapis ve cezadan başka bir şey vermiyordu.

Bu alâmetler çarlar, padişahlar istibdadının, hapishane ve darağacı siyasetinin bir damgası idi.

Arkadaş, eğer sen bu cellâdların ve firavunların tekrar geri dönmesini istemiyorsan, üzerinde kızıl yıldızı parlayan orduya git yazıl !

Ve kırmızı yıldızın altında sen kendi hürriyetin, kendi saadetin ve işçi kardeşlerin alın teri ile yapılmış fabrika, zavudların ve toprakların için bir kaygu çekmeden yaşayabilirsin, arkadaş !

Ey bizim kızıl yıldızımız, bundan sonra da daha büyük bir kızıl-layan, kendi nurun ile bütün dünya işçilerine hürriyet, müsavat ve kardeşlik saç !

Kızıl yıldız altında işçi kardeşlerimizin saadetini, istikbalini saklayan kızıl ordu yaşasın !

Mustafa Suphi.

BÜTÜN DÜNYA İŞÇİ VE KÖYLÜSÜNÜN MÜŞTEREK VATANI

Şimdiki Rusya, din, millet ve renk farkı olmaksızın bütün dünya işçi ve fıkara köylüsünün müşterek vatani. Bolşevikler Teşrinievvel inkılâbından sonra bütün Rusyayı, fıkara düşmanı zalim kapitalistlerin, yani altın kuvvetine dayanan zenginlerin tasallutundan temizlediler hem başta Rus padişahı, Rus bankerı, Rus fabrikacısı, Rus pomeşçiği (çiftlik sahibi) olmak üzere işçi ve fıkara köylü sırtında yaşayan musibetleri ezerekten bütün mazlum insanlar için böyle bir ortak vatan, yeni bir dünya yarattılar.

Eski dünya ve eski vatanda idare, kuvvet, baht, saadet güya ki, yalnız, çarlar, han ve hakanlar, şehzade ve paşalar, bey ve ağalar, fabrikalar, banker ve tüccarların meşru malı, meşru bir hakkı idi; bütün yerler, bütün fabrikalar, bütün saray ve konaklar, bağlar, bahçeler, güller, bülbüller ... hep bu gözleri doymaz, insan kanı emmekten usanmaz adam kılıklı canavarların, tarlalarda yıldızdan yıldıza çalışmak, karanlık fabrikalarda, yer altı maden ocaklarında, demir yollarında hayvan gibi işlemek ve en sonunda bir günlük yaşayacak rızkını bile tedarik edememek, bir yeri sakat olsa dilencilik etmek, ecel pençesine düşünce yetim çocuklarını ve genç karısını yabancılar, zenginler elinde esir bırakıp ölüp gitmek ..., bütün bu felâketler her işçi ve her zavallı köylünün alnında yazılı facialar, bütün dünya işçi ve köylüsünün göz yaşları ...

Rusyada bolşevikler içtimâî inkılâp ile böyle merhametsiz bir dünyayı yıktılar. Ve bütün kanunların, bütün mahkemelerin, bütün papaz ve mollaların, bütün jandarma ve polis alaylarının, din, allah ve millet adından utanıp arlanmaksızın himaye ve silâh kuvvetiyle müdafaa ettikleri böyle adaletsiz bir dünyayı altüst ettiler.

Şimdi Rusyada yerler ve çiftlikler, bu yer ve çiftliklerde kendi gücüyle, kendi alnının teriyle işleyen köylünün; bankalar ve bütün fabrikalar mazlum işçilerin elinde.

Rusyada evvelce, "param var, binlerce altınım var !" diye kabarıp

yürüyen zenginler, şimdi bir hırsız gibi gizli deliklerden, hilekâr gözlerle bir türlü inanmak istemedikleri bu yeni âlemi seyir ediyorlar, bavullarında eskiden kalma binlerce altın olduğu halde kendilerini göstermemek için yırtık gömleklerle dolaşıyorlar.

Şimdi zenginlik tarlasında işleyip, hiç bir paşa ve ağaya pay vermeyen köylünün; şimdi bütün mal, meta bunları hüner ve marifeti ve kolunun kuvveti ile meydana getirip kimseye faiz ve vergi vermeyen işçinin.

Şimdi hükümet "işçi ve köylü hükümeti"; bütün ordu ve bütün kızıl askerler işçi ve köylü hükümetinin emrine bakıyor.

Şimdi ihtilâl mahkemeleri işi bırakan veya vergi vermeyen işçi ve köylüyü öldürmek için değil, zalim çarları, padişahları, ceneral ve paşaları tepelemek için kuruluyor.

Şimdi mektep yalnız zengin bey ve paşa çocukları için değil, bütün işçi ve fıkara köylü yavruları için hem terbiye, hem hayat ve hem ışık ocağı...

Hülâsa: bolşeviklerin şimdi Rusyada ve tedricen bütün dünyada yaşatmak istedikleri içtimaî inkılâp, alınının teriyle geçinen mazlum işçi ve köylü halkın cihan olalıdan beri beklediği büyük bir bayram; bu inkılâbı yaşatan Rusya ise bütün cihan işçi ve köylüsünün ortak vatani !

Yaşasın içtimaî inkılâp ! Yaşasın bütün dünya insanların müşterek vatani olan sosyalist Rusya !

Mustafa Suphi.

1918 SENESİNDE MOSKOVADA TÜRK SOL SOSYALİSTLERİNE AİT
KONGREDE YOLDAŞ MUSTAFA SUPHİNİN NUTKU.

Aziz Yoldaşlar !

Beni şu kongrenize reis intihabınızdan dolayı büyük teşekkürler ederim. İtimadınıza teşekkürüm resmî değil pek samimi mahiyettedir. Ben bu içtimamızı büyük bir kıymeti tarihiye ile telâkki ediyorum, çünkü fikrimce bu teşkil ettiğimiz heyet, tarihte Türk halkının tesiratını hakikaten arz ve teşmil eden ilk teşkilâttır.

Bugünkü heyetimiz içinde ötedenberi Türk inkılâp teşkilâtlarında olduğu gibi yalnız münevver ve mütefekkir kimselerin değil, belki doğrudan doğruya zulme ve itisafa düçar olan halk efradından Türk askeri, Türk köylüsü ve Türk işçisi olarak bir çok arkadaşların da bulunuşu inkılâp ruhunun Türkiyede aşağı tabakalara kadar nüfuz ettiğini, Türkiyede sosyalistlik utopizm yani hayalperestlik devrini atlatıp devri hakikate girmek istidadında ^{bulun} olduğunu gösterir.

Biz bu gün Rusyada, bütün insanıyeti kurtarmağa çalışan Rusya inkılâbı azimine yalnız hayat ve edebiyat ile değil belki faaliyet ve teşkilât ile koşulmak üzere bulunmuş oluyoruz.

Biz bu gün: insanıyetin şu kan ve ateşle kaynayan muhitinde vaziyet almakla Türklerin hayatı medeniye-i içtimaiyedeki hakkı hayatlarından bir alem, bir işaret daha yükseltmiş oluyoruz.

Biz bugün Rusya inkılâbının birer mühim âmili olan müslüman kuvvalarının Moskovadaki merkezinde toplanmakla İslâm âleminin enternasyonal vakıasına olan nazarını daha aşikâr meydana koymuş oluyoruz.

Bizim bugün tuttuğumuz yoldan daha dün Tatarlar yürümeğe başlamışlardı; yarın da Araplar, Acemler o selâmet şiarını tutacak ve bütün âlemi insanıyet böylece hakiki kardeşlik, hakiki birlik ve hakiki azatlık yoluna girmiş olacaktır.

Yaşasın bütün dünyanın mazlum işçi ve köylü halklarını biribirine bağlayan Rusya inkılâbı !

Yaşasın kızıl ışıkları insanıyet ufkunda görülmeye başlayan Üçüncü Enternasyonal !

SOSYALİZM İÇİN CİDAL

Türkiyenin Fakir ve Mazlum İşçi ve Köylülerine !

1 - Ancak sermaye, para tahakkümünün devrilmesi ve yalnız sosyalizm inkılâbının bütün cihana dağılması sana tam ve sağlam bir hürriyet verecektir. Sen ancak sermayedarların, zenginlerin, toprak sahiplerinin, paşa ve ağaların nüfuz ve tahakkümünü yıktığın ve bütün kuvvetinle sosyalizm inkılâbını kendi memleketinde müdafaa ve neşr

TÜRKİYE

ettiğin takdirde beynelmilel inkılâbın ilerlemesine yardım etmiş olursun.

2 - Türk müslüman ecnebi her ne olursa olsun, büyük veya küçük sermayedarlar ve zenginlerle birlik ve ittifak yapma.

3 - Beynelmilel cihangirliğe, emperyalizme elinden geldiği kadar karşı dur, memleketin içinde hiç bir bölük ecnebi askeri kalmasın ! İngiliz ve Fransız emperyalistlerine ve onların yardımcısı, yardığı olan Yunan ordusuna bir karış verme ! Onlara hiç bir demir yol, hiç bir fabrika hiç bir liman iskele terketme, ecnebi madrabazlarının, senin kanını emen bölüklerin memlekete dalmasına karşı koy !

4 - Fransa, İngiltere, Amerika emperyalistlerinin yapacakları sulhten sakın, ve bil ki: onların isteyecekleri tazminat ve eski borçlara dair ortaya koyacakları hesaplar senin belini bükecek ve elinde, avucunda ne varsa hepsini kayıp edecektir.

5 - İnkılâp düşmanlarıyla uzlaşmaya razı olan iki yüzlü hainlere ve Fransızlar tarafına geçmeye, yahut onlarla beraber diğer bir güruh emperyalist devletlere karşı "millî muharebe" açmayı kabul ve müdafaa eden riyakâr dolandırıcılara el verme ! Memleketini yeniden emperyalist muharebesine sokmaktan ve ana toprağını yeniden siperler, trenşelerle sardırarak bağırını yırtmaktan hazer et ! Kendi galibiyetleri ile İngiltere ve Fransa'da inkılâbı durdurmaya ve Alman - Macar inkılâbında semeresiz bırakmaya kasteden Loid Corclar ve Klemansolara yardım etme !

6 - Sermayedarlar, ceneraller, papazlar ve mutaassıp mollalar ile birlikte işçi halka karşı giden ve Rusya işçi halk cumhuriyetini yıkarak onun yerine zenginler, sermayedarlar cumhuriyetini veya daha doğrusu çarlar devletini kurmak isteyenlerden kaç ! Bunlar bütün dünya işçi halkını kesip doğradıktan sonra şimdilik kendilerine meyil gösteren iki yüzlü sosyalistleri dahi çiğneyip geçecek ve sermayedarların, çiftlik ağalarının tapındıkları müstebit padişahın, kralın, çarın tahtını ensene bindireceklerdir.

7 - Emperyalist hükümetlerin bugün memleketimiz ve hukukumuz üzerine taarruz eden ordularına karşı muharebeye kalk ! Fransızların para ile satın alarak üzerimize yolladıkları bütün alçak kuvvetlere silâh çek !

Fakir işçi halk, silâhını eline al ! Tüfengi atmasını biliyorsan silâhını temiz tut, atmasını bilmiyorsan gizli talim bölüklerine git, yazıl!

8 - Fakir işçi halk elindeki tüfengi yalnız üstümüze yürüyen düşmana değil, cihad ve inkılâp meydanından kaçarak halka hiyanet edenlere ve sermayedarların zenginlerin işine fayda getirenlere de atmaktan çekinme !

9 - İnkılâp cephesine ve arkadaşlarımızın kendi aralarında verdikleri kardeş hissini tutmalarını teşvik ve onlara bu yolda örnek için kendi emniyetli, imanlı arkadaşlarını zalimlere karşı duran müdafaa çetelerine gönder. İnkılâpçıların bugün yapacakları iş, gelecekteki Türkiye kızıl ordusunun kuvvetli temelini kuracaktır.

10 - Fakir ve zahmetkeş yoldaş ! İyi bil ki büyük zenginler, müstebit paşa ve ağaların keselerinde Fransız ve İngilizlerden aldıkları pek çok altınlar vardır. Onlar bu altınla sana karşı kuvvet hazırlamağa, seni ezmeğe çalışıyorlar. Fıkara halkın işine, onun kurduğu ve kuracağı hükûmete karşı duranları kurşuna diz. İşçi ve köylü meclislerine karşı her el kaldırırsa on kurşunla cevap ver !

11 - Fakir ve mazlum Türk rençberi sabır ettiğin yetişir ! Umum dünya inkılâbının arifesindesin, kendi hakkını alacağın zamanda kalk, kendini göster, Türkiyenin zulüm ve kahır içinde yaşayan diğer halklarına elini uzat, işçi ve köylü meclislerini kendi hâkimiyet ve saltanatını kur. Rusyada işçi kardeşlerin hükûmeti eline aldı fakat şunu da bil ki; sen daha galip değilsin.

Türkiyede burjuvaziyanın, zenginlerin gözleri Fransız, İngiliz kasasından ümidini kesmedi, düşman son derecede şeytan ve kuvvetli.

12 - Ey Türkiyenin mazlum işçi ve köylüleri evvel ve ahir bir şeyi hatırlından çıkarma: Avrupa ve Türkiyedeki bütün sermayedarlar, zenginler, paşalar, ağalar, papaz ve mutaassıp mollalar, büyük zabitler Türkiyede hükmettikçe sermaye ve para esirliği ortadan kalkmaz ve işçi köylü halkı kendi devlet ve hâkimiyete nail olamaz.

Haydi eline silâhı al, bütün dünya fakir ve mazlum işçilerinin başladıkları sosyalizm cihadında ileri saflara yollan, yollan.

Mustafa Suphi

(1) Mayıs Bayramı Münasebetiyle Bakûda Müslüman İşçilerine
Mustafa Suphi Yoldaşın Hitabı :

Bütün dünyadaki mazlum insanların bekledikleri mesud gün, bütün dünyadaki mazlum halkların bahtını biribirine bağlayan büyük bayram !

Bugün Rusyanın velveledar muhitinde yükselecek zafer şenlikleri, dünyanın her köşesindeki sefil insanların, zavallı işçilerin karanlık hayatlarında ümitli ışıklar, ateşli ihtiraslar yakacaktır.

Bugün Rusya yeryüzünde hakkın kuvvete galip geldiği bir memleket- tir. Bugün Rusya bütün dünyanın istibdat kahırları altında ezilen milletlerine el uzatarak âlemi insaniyeti birliğe, kardeşliğe davet ediyor.

Yoldaşlar !

Çok kalmadı; o bütün insanların kardeşlik, bayramına buna iman edi- niz ! Sizin gönlünüzde, sizin ruhlarınızda çalkalanan deryalara Av- rupanın o zalim kuvvetleri, o çansız hisarlar, o demir zırhlar ve altun mihraplar karşı duramaz.

Hisarlar, mihraplar yıkılır, zırhlar delinir. Fakat ruh ölmez, yükselir. Bu yükseklikler altında ise zalim âciz kalır, teslimi nefis eder, mahvolur. Fakat siz, ey demir* ve mazlum halklar ! Hazır mısınız mübarezeeye?

Dünyanın saadetini, insanın bahtını zalimlerden kurtarmağa? Kendinize daima bu suali sorunuz, vicdanınızı dinleyiniz! Düşününüz ki en büyük zafer günleri baht ve saadetiniz için hapise, zindana, kana, ateşe, ölüme sabır ettikleriniz tarihî vakıalar karşısında şan verecektir.

Düşününüz ki en şanlı şenlikler, öz mukadderatınızı elinize ala- cağınız günlerde tecelli edecek ve onun imanı, kahramanlığı semalara yükseltecek en büyük bayram olacaktır.

Ey dünya ! Ey dünyanın banisi olan işçiler !

Rusyanın yaralı sesinde kaynayan bu ruh şâdanı bu insaniyet âleminin vicdanında yaşatacak sizlersiniz. Azadlık yolunda sebat ve devam ediniz. İnsaniyet dünyasının bugünkü karanlık ufuklarında beynelmilel güneşin zafer ve azametlerle yükselmesine çok kalmadı.

* demir = esir olabilir

Ey İslâm âleminin asırlardan beri ezilmiş esir halkları !

Ey Mısırda, İranda, Hindistanda, Türkistanda ecnebi boyunduruğuna mahkûm olan mazlum kardeşler ! Siz de uyanınız, dinleyiniz, şu şikayet, şu inkılâp, şu sürur velvelelerini işitiniz !

Ruhunuzu tırmalayan o müteassıp, o cahil zulümkâr karanlıklardan kurtularak şu ümit ve hayat dünyasına koşunuz.

Rusyadaki müslüman kardeşlerinizle ve bütün dünya işçi ve ekinci yoldaşlarınızla bayram ediniz, çekinmeyiniz korkmayınız.

Sizi esirlikten kurtaracak, size siyasî ve iktisadî hürriyeti verebilecek büyük bayrama katışınız.

Siz de zafer şarkıları söyleyerek beynelmilel kardeşlik ve birlik yolunda ilerlemeğe çalışınız.

Koy, inkılâp dünyanın her tarafında zafer bulsun, koy, zalim ve gaddarlar mahvolsun.

Koy, insanları yumruklar altında ezenler, insanlığı ise muhtaçlara sadaka vermekten ibaret bilenler ezilsin.

Bırakınız, hak ve adalet karşısında bu zalim kâinat titresin. Müslüman yoldaşlar !

Bütün dünya mazlum işçileri gibi siz de bu ihtilâlde bir şey kaybetmeyeceksiniz ! Marksın dediği gibi kollarınızı sıkan zincirlerden başka bir şey kaybetmeyeceksiniz.

Birleşiniz bütün dünya işçileri !

Birleşiniz müslüman işçiler !

YASTA VE BAŞTA GENÇLİK

Şarkta gençlik, aile muhitinden başlar da mektebe - medreseye, iş sanat ve hükûmet müesseselerine varıncaya kadar zincirli bir esarete mahkûmdur; fakat, gençliği bu zulüm ve esaretten kurtaracak kuvvet yine gençliktedir. Onun için, gençleri ikiye ayırmak mecburiyetini his ediyoruz: bir kısım, yumruk altında her türlü esarete, zulme tahammül eden mütevekkil ve zavallı gençler; diğerk kısım,

uyanık fikirli, serbest ve halâskâr gençler ki, gençlik şiarı altında yaşamak liyakatını kazananlar, şüphesiz, bu ikincilerdir.

Aile münasebetinde, bütün sünuhatına sahip olmayan, ana ve babasının makul, gayri makul, beşeriyet için fayda veya zararlı her türlü emrine, telkinine yalnız dinî ve itiyadî bir tevekkül ile itaat eden gençler, her hangi bir kızla yalnız emri meşru ve mutadî ifa ve itmam için evlenmeğe razı olan delikanlı, veya herhangi bir delikanlıya, yine aynı sebeble güveyiye çıkan genç kızlar, yaşça ne kadar küçük olurlarsa olsunlar, başça şüphesiz ki, pek ihtiyardırlar.

Medrese ve mektepte akl ve naklin mevkiini bir türlü vermeğe muvaffak olamayan, beyinde parlayan her nur zerresini "küfür" korkusuyla tard ve defe çalışan, hayalden hakikate geçmek istidat ve iktidarını göstermeyen genç talebeler, tabiatın taze hayatlarına bahş ettiği feyiz ve kuvveti nefislerinde öldüren merhamete muhtaç, zayıf insanlardır.

Ve nihayet hayat mübarezesine girişmiş işçi bir genç, gördüğü işin mahiyetini, vücuda getirdiği yeni mahsul ve servetinin kime mal olarak, bundan insanlık namına ne fayda veya zararlar geldiğini düşünüp anlamasa, iş ve hayat içinde arka verip kuvvetlendirdiği âlemin, insanda kan ağlatan zulüm ve haksızlıklarına karşı ciddi bir mübarezeye girişmese, bu genç adamın çalışıp çabalaması tarih nazarında, taş taşıyan hayvanların çektikleri zahmet ve gördükleri işten başka bir mahiyeti haiz olamaz.

Hülâsa, aile, aşk ve muhabbet münasebetlerinde hürriyet ve istiklâl hissine, ulûm ve maarifte idrak hassasına, iş ve hayatta ise zulme ve haksızlığa karşı mübareze kuvvetine malik olmayan gençlerin yaşları ne kadar az olursa olsun, kendileri gençlik âleminin hür, münevver ve faal bir unsuru sayılamazlar; bunlar kökleri kurumuş, beyinleri paslanmış, sınırları gevşemiş, yüreksiz, matuh ve alil ihtiyarlardır.

Demek ki, gençlik denildiği zaman, biz bunu, aynı zamanda hem baş hem de yaşta aramak mecburiyetindeyiz.

Baku, 15/X/20

Mustafa Suphi.

BİRİNCİ TÜRK KOMÜNİST FIRKASI KONGRESİNDE
KARAR HALİNDE KABUL EDİLEN MÜSTEMLEKÂT VE MİLLETLER
HAKKINDAKİ MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞIN MÜTALÂASI.

1 - Müstemleke bugünkü haliyle istilâcılık devrini geçiren sınaî, malî ve ticarî inhisarcılığın zarurî bir mahsulü olduğu gibi, millî niza ve kıtaller de hali hazır şeraiti iktisadiye ve siyasiyeden çıkan birer hailedir.

Heyeti içtimaiyenin mukadderatı zenginliğe istinad eden sermayedarlardan fütuhâtçılık ve yağmakârlıkla ihrazi şöhret ve hükümet eden emaret ve hükümetlerle bunlara satılmış bir avuç sanadit ve memurinden ibaret bir sınıfı ekalliyet elinde kaldıkça bu felâketlere nihayet vermek imkânı yoktur.

2 - Burjuvaziya esnasında kur-t-ulan hükümetler, ferd ve milletlere ait adalet ve müsavata dair bir çok bahislerde buldukları halde tarihin bize arz ettiği feci hadiseler, hele son Avrupa harbinden sonra kararlaşan Versal(y) muahedesinin mağup ve zayıf millet ve memleketleri kısım, kısım esir ve müstemleke haline getirmeğe teşebbüs yolunda meydana çıkan neticeleri pek alâ gösteriyor ki adalet ve müsavata ait bu şiarlar yalancı bir nümayiş olmaktan başka bir mahiyet kazanmamıştır.

3 - Demek olur ki sermayedarlar, hükümdar ve sultanlardan mürekkep hiç hükmündeki bir ekalliyetin, beşerin ekseriyeti azimesini teşkil eden zayıf ve fakir işçi sınıflara zulüm ve tegallübü suretinde mütecellî bu cihansûmul beliyenin izalesi ancak sınıf farkını ortadan kaldırarak yer yüzünde hâkim ve mahkûm, zalim fertler, millet ve devletlerin hükmünü bırakmayacak bir inkılâbî azimin vuku ve tahakkuku ile hasıl olabilecektir.

4 - Bütün dünya amele ve rençberleri arasında hadis olan bu mahiyetteki içtimaî inkılâpta şimdiye kadar başka devlet ve milletler hükmü altında ve müstemleke halinde yaşayan millet ve memleketler amele rençber sınıfının millî ve medenî metalibine karşı hakim vaziyetindeki millet proleteryası tarafından fedakârlıkta bulunarak mazlum milletler arasında tenevvürün ve temdinin inkişafına hâdim olacak medeniyetkâr millî

temdinin ; temeddülün olacak!

müessesata kuvvet vermeli ve bu suretle onların da samimi olarak inkılâba müzaheretleri esasları hazırlanmalıdır.

5 - (Komünist fırkası inkılâp hareketinin yeni girdiği gayri müterakki memleketlerde emperyalizme karşı mevcudiyetini müdafaa eden millî kuvvetlere müzaheretle bu arada umumiyetle sermayedarlar idaresine karşı sınıfî mübareze hissini işçi halk içinde derinleşmesine ait müsaadede bulunmalı ve her halde teşkilâtın istiklâlîni muhafaza etmelidir.)

TARİHÎ VAZİFE

Geçen Balkan ve son Avrupa kasaplıklarında bahtsız Anadolu rençberlerinin kanı dökülmesine, çılgınca, merhametsizce o şekilde muharebeye karşı durmuş iken Mustafa Kemal paşanın takriben bir yıl evvel bize, Odesa'da iken bildirdiği kıyamcılığa razı ve taraf-tar olduk; ve bugün Antanta yağmacıları karşısında büyük bir cephe açan kuvayı milliye ordularının muvaffakiyetine müzahir oluyoruz. Biribirine zıt gibi gözüken eski ve yeni bu vezaiti - kısaca da olsa - tarihî tahlilden geçirmeğe ve tuttuğumuz yolu anlatmağa mecburuz.

Bundan hemen on sene evvel bizler: hükümetçi veya köylü sosyalistler, minimalist (asgarî) milletçiler, federalistler ... hülâsa, Türk gençliğinin mutasallıt şoven (İttihat ve Terakki) siyasetine karşı ayaklanan kısmı, bir taraftan memleketi ve rençber halkı felâketten felâkete sürükleyici muharebelere nihayet vermeğe çalışırken, diğer taraftan Anadoluya hayat verecek medenî-inkılâbî inkişaflara zemin ve yol arıyorduk. Bu inkişaf bizim fırkamızca dahilde Makedonyalıların, Arnavutların, Arapların, Kürtlerin, Ermenilerin ... ilh medeniyet, muhtariyet ve hatta istiklâllerine istidatları derecesinde yol vererek, hür milletlerin hür ittihadı halinde - millî tesanütler vücut bulacaksa, hariçten de Alman veya İngiliz emperyalizminden ziyade beynelmilel amele hareketine istinad ile kuvvet alabilecektir.

Aradan geçen facialı harp seneleri içinde Türk, Arap, Ermeni ... amele ve rençberlerinden milyonlarcası ölüme, sefalete mahkûm olmuş, Türkiye sosyalist ve federalistleri menfalarda yıllarca sürünüp çürümüş olsalar da bugün on sene evvel ortaya atılıp fırtınalar içinde çalkandıkça yapılan fikirlerin tatbiki neticeleri karşısında bulunuyoruz.

Bugün Anadolu için Türkler, ve kendi memleketleri için diğer milletler çalışırken ellerini inkılâpçı ameile Rusyasına ve Üçüncü Enternasyonale uzatıyorlar. Son hayat ümitlerini ışıklandırmak ve son rızık danelerini gâsıp istilâcılara kaptırmamak azmiyle vaki olan bu istindatların mahiyeti anlaşılınca, bizim böyle umumi cidal ve harbe iştirakimiz sebepleri de kendiliğinden izah edilmiş olur.

Biz Rusya, Türkistan ve Kafkasyada olduğu gibi Türkiyede de başlayan mübarezeyi Avrupa emperyalizmine karşı ve alemşümul bir mahiyet ve mânada anlıyoruz. Fakrû sefalet altında Türkiye ve şark memleketlerindeki kıyاملar "millî müdafaa" şiarı ile başlasa bile, dünyayı saran zulüm ile çarpıştıkça mağdur ameile ve rençber sınıflarının gönüllerini fetheden inkılâp hareketlerinin az zamanda beynelmilel vasata geçmesi bir zarurettir. Ve zaten bu böyle olmasa muazzam Avrupa kapitalizmine karşı yükselen her hangi bir millî müdafaa "beynelmilel" müzaherete hakkıyla nail olmayacak, iğrenç iflâsa mahkûm olacaktır.

Onun için biz Türkiyede "millî müdafaa" şeklinde baş gösteren kıyama, müşterek düşman tarafından bu hareketin söndürülmesine yol vermemek için, her türlü yardımı - bu yardım mutaassıp milliyetçilere bile olsa - tarihin bize yüklediği bir vazife olarak biliyoruz. Hayat ve mübareze ruhunu mağdur halk kütlesinde derinleştirmeye çalışan "İştirakiyun" teşkilâtının memleket içinde açılıp yayılmasına gelince, bunun da kuvayı milliye müdiranının karşısında duran yine o ehemmiyette tarihî bir mesele olduğunu zannediyoruz.

Mustafa Suphi.

ANADOLUDAN GELEN ELÇİLER
VE
ANADOLUYA YARDIM

Çoktanberi Anadoludan gelecekleri beklenmekte olan Türkiye Büyük Millet Meclisi elçilerinden mürekkep fevkâlade heyetin Tuvapsa yoluyla Moskovaya vardıkları haberi alındı.

Bu heyet başta Büyük Millet Meclisi İktisat İşleri İcra Vekili Yusuf Kemal ve Hariciye İşleri Vekili Bekir Sami beyler olduğu halde Lazistan mebusu Osman ve müşavir doktor İbrahim Talî ve Seyfettin efendilerden mürekkeptir.

Yusuf Kemal ve Bekir Sami, her ikisi de Avrupada tahsillerini ikmal eden Türkiyenin en temiz ve muteber simalarındandır. "İttihat ve Terakki" fırkasının kudret ve hükûmeti zamanında birer mevki sahibi olmakla beraber fikirce istiklâllerini muhafaza etmiş ve vicdanlarına karşı saydıkları işlere karışmamak cesaretini göstermiş, adetleri az siyasilerden olan bu zatların beynelmilel Rusya ile münasebete vasıta olarak seçilmeleri Büyük Millet Meclisi namına bir muvaffakiyettir. Bu zatların maziye ait hayatları gibi eski arkadaşımız Yusuf Kemal'in bu sefer elimize varan mektup meali Anadoludaki hükûmet başçılarından simalarını açıkça gösteriyor. Anlaşıyor ki, Büyük Millet Meclisi gibi kuvayi milliye ordusunda halkın ihtiyacına uygun ruh ve fikir uyanmakta ve zavallı Türkiye amelesi ve rençberlerinin acıklı hali ütedenberi zulme, istibdada her ne sebeble olursa olsun alet olan bu eski müesseselerin bile yüreğini yakmaktadır. Biz her halde Yusuf Kemal'in bu yoldaki yazılarını sırf şahsî teessüratın neticesi değil, balki Anadolu inkılâpçılarınca iş ve duygularına bir maksad olarak telâkki etmek istiyoruz. İctimaî inkılâp, mazlum insanlığı teşkil eden türlü kümeler hakkında çitsiz, hudutsuz tahassürlerle doludur. Bizler cihanşümül inkılâbın bugünkü mecmuu ve merkezi olan Rusyada çalışan Komünistler, elimizde Marksın kitabı olduğu halde din, millet, ırk ve renk ayrılığı yapmaksızın her hangi memlekette olursa olsun mazlum insanların kurtarmak emelleriyle en uzak ufuklara doğru atılmaktan, en karanlık zulüm deryaları içinde çırpanan mağdur milletlere el uzatmaktan çekinmiyoruz. Bugün Türkiye ahali ise umumiyetle Avrupa ve Amerika emperyalizminin; Yunan ve İngiliz korsanlarının yağmacılıklarına karşı hayatın(ın) en tehlikeli anlarını yaşıyor; Türkiye amelesi ve rençberleri, ellerinde tuttıkları son ekmeği dilimini gâsıplara kaptırmamak için mübarezenin, harbin en büyük ağırlıklarını öz sırtlarında taşıyorlar. Türkiye amelesi, rençber ve askerlerinin bu mübarezede sosyalist Rusya ile Üçüncü Enternasyonalin her türlü muavenetine, şüphesiz ki hakları vardır. Kıyamcı Türkiye azamî mikyasta yapılması lâzım gelen bu muavenetin, yalnız müşterek düşman olan Avrupa ve Amerika emperyalizminin küçük Asya cephelerinde sıkıştırılıp ezilmesi nokta-i nazarından değil, Şark ve Garp beynelmilel münasebeti cephesinden de büyük ehemmiyeti olacaktır.

Bir kere Türkiyede, bütün o eski şöhret ve kutsiyetleriyle, umumiyetle

şark memleketleri içinde ve hususiyle Hindistanda büyük bir yer tutuyor. Türkiyenin böyle muhtaç ve tehlikeli bir devrinde sosyalist Rusyadan göreceği yardım içtimaî inkılâba şarkın gönlünü kazandıracak, bu ise tırnaklarını Asyanın ruhuna saplayan İngiltere hesabına büyük bir darbe olacaktır.

Diğer taraftan kıyamcı Türkiyenin Anadolu yarımadasında İngiliz ve Yunanlılara karşı mübareze ile Rusya Şuralar Cumhuriyetinin yardımı sayesinde geçirebileceği bir kış daha, amele ve rençber teşkilâtlarının biraz daha büyümesine yardım ederek, emperyalizme karşı açılan bu cidal, bir müddet sonra artık yalnız harbî değil, belki içtimaî ve beynelmilel bir mahiyet alacaktır. Türkiye amele ve rençberlerinin hadisat arasında kendi varlıklarını ve kendi sınıfî menfaatlarını his etmeleriyledir ki, mübareze en kati, en şanlı ve ebednişan azimlerle kuvvet alacak ve o vakit İngiltere veya emperyalizm ile itilâftan hiç bir kumandan bahs edemeyecektir.

İşte bütün bunlar için Anadolu'da vekayil biraz daha inkişafına, biraz daha vakite ve biraz daha fırsata ihtiyaç var. Önümüzdeki iki ay zarfında Avrupa ve İngiliz cihangirleri Anadolu kıyamcılığını bastırıp, hükûmeti himayeleri altındaki saltanata vermeğe muvaffak olursa içtimaî hareket karşısında büyük bir duvar yükselmiş olacak ve bundan Azerbeycan ve bütün Rusya şuraları müteessir olmuş olacaktır.

Onun için her türlü güçlüğü, fedakârlığı göze alıp ve her türlü tereddütlerden vaz geçerek kıyamcı Türkiyeye ve onun bu sefer Moskova'ya gelen hakiki vekillerine mümkün yardımı yapmak bugünün bize yüklediği borçtur.

Mustafa Suphi.

İKİNCİ DEVİR

Şimdiye kadar "Yeni Dünya" orta Rusyada parlayan inkılâp nurlarıyla bizim mazlum Türk ve Tatar memleketlerini ışıklandırmaya Türk, Tatar işçi ve köylüsünün boyunduruğundan, açlık ve sefillik pençesinden kurtarılması için yol göstermeğe çalıştı. Ta uzaklardan, Moskovadan - Türkiyenin yaklaşmakta olduğu felâketli çukuru, bütün dehşeti ve bütün çıplaklığıyla göstererek

Türkiyenin içtimaî inkılâp hareketine koşulmaktan başka çaresi olmadığını anlatmaya çalıştı.

"Yeni Dünya" ve muharrirleri, Türk ordusunun Kafkas dağlarını aşarak Hazer Denizi yoluyla Türkistana doğru açılıp ilerlemek, güya İslâm âlemini kurtarmak davasını ileri sürdüğü ve bütün Türk ve müslüman damarlarında cihangirlik kanının kaynadığı bir zamanlardır ki, bu zafer ve ikbalin; muvakkat, kısa bu davai enaniyetin enaniyetin yalancı ve aldatıcı bir hal ve her ne de olsa Türk işçi ve köylüsünü ezen öldüren hayat ve refah itibarıyla ona hiç bir şey vermeyen - ve her saadetini koparıp alan - büyük bir felâket olduğunu isbat ve bu yolda cehd ve içtihat ettiler. "Yeni Dünya" muharrirleri o vakitler Rusya inkılâbının, şimdi ise bütün içtimaî inkılâbın ele başı olan (Lenin) ve arkadaşları (İstalin ve Çiçerin) yoldaşlar Türkiye, İran, Afganistan ve Buhara memleketleriyle hatta başlarında padişah ve emirleri, paşa ve hanları bulunduğu ittifaka mütemayil olduklarını, bizim memleketlerin ve bizim Türk, Acem, Arap, Afgan ... ilh.şark halklarının hakiki ve tabiî dost ve müttelikleri dünyanın yalnız bizim gibi ezilmiş amele ve fakir köylüleri olduğunu Türkiye ve bütün şark memleketlerinin rençber halkına ve hususiyetle mütefekkir gençleriyle (Evliya Umur) paşa, efendilere anlatmağa gayret ettiler. Fakat, şöhret kazanmak, dünyalara hâkim olmak ihtirasına, halâ fıkara kanını dökmek ihtirasına nihayet gelir mi, hiç ?!

Türkiye ve Türkiyenin o günlerine bağlanan diğer müslüman memleketleri zafer mahmurlukları içinde Rusyadaki işçi ve köylü hareketini bastırmaya çalıştılar. Biz ise, bütün faaliyetimiz ve bütün gayretimizle müslüman dünyasındaki bütün siyasilerin bu insafsız ve kör hareketlerine müslüman âlemindeki umumi cereyana karşı gitmiş olduk. Uzun zamanlar, müslüman kavimleri için anlaşılmaz boğuk bir sesle ayıtmak pek haklı ve pek aşikâr olan hakiki - doğruyu söyledik, bağışladık.

İşte aradan on beş ay daha geçmeden, bugün Türkiye; İngiliz, Fransız, Amerikan, İtalyan ve Yunan ... istilâsı altında Cezayir, Fas, Mısır ve Hindistan gibi bir avuç muhtekirlere müstemleke (koloniya) olmak üzere bulunuyor. Türkiye'de yaşayan Türk, Arap, Kürt, Ermeni ... ilâh. mazlum halklar bu millî namlar altında Avrupa ve Amerika kapitali için yalnız bu kapitalin demir ve ateş

kadar sert ve yakıcı ihtiraslarını söndürecek bir hale getirilmek isteniliyor. Türk ordularının dayandığı Alman kuvvetinin - evvelen de tahmini mümkün olan - iflâsıyla bu netice pek tabii surette meydana geldi.

Bu felâketli netice gösteriyor ki "Yeni Dünya" gazetesi ve bu gazete etrafında toplanan Türk Komünistleri Kânunuevvel inkılâbından daha doğrusu Ural demir yollarında çalıştıkları, daha evvele ait esirlik hayatından beri tuttukları ve Türk, Tatar mütefekkirine gösterdikleri yolda beklememişler; Rusya inkılâpçılarına koşulmakla mensup oldukları mazlum halklarının hakiki dost ve müttefiklerini bulmuşlar.

"Yeni Dünya" gazetesi, şimdi Kırım'da çıkmaya başlayınca ikinci bir devire, yeni bir hayata ayak atmış oluyor.

"Yeni Dünya" şimdi Karadenizin beri sahilinden yalnız mütefekkir Türk gençliğine değil, belki doğrudan doğruya aç, çıplak sefil ve mazlum Türk rençber ve askerine hitap edecek ve sesini bütün Anadoluya işittirecektir.

"Yeni Dünya"nın şimdi, gür, açık ve Türk gençliği gibi mazlum Türk rençber ve askeri için pek anlayışlı olan sesi küçük Asyanın en durgun ve en karanlık afakını titretecektir.

Açlığa, çıplaklığa, kulluğa artık nihayet geldi. Ey mazlum Türk askeri, Türk işçisi ve köylüsü, bugün senin günün ! Kalk, ayaklan ve bütün Rusyayı, bütün Macaristanı, bütün Almanyayı ve bütün dünyayı sarsmakta olan öz işçi ve köylü kardeşlerinin yardımına kol uzat ! Kendi hürriyetinle, hükmünle hâkimiyetinle yaşa, yaşat.

Seni şimdiye kadar esirlikte tutan, ezen öldüren hanlar, hakanlar, paşalar yere batsın.

İçtimaî inkılâp senin günün, senin bayramındır !

Yaşa ey kahraman Türk rençberi, Türk askeri !

Mustafa Suphi.

TÜRKİYENİN MAZLUM AMELE VE RENÇBERLERİNE.

Fedakâr Yoldaşlar !

Şimdiye kadar sizleri esaret zincirleriyle bağlayarak jandarma ve tahsildarların merhametsiz kamçıları altında bin türlü eziyetlerle ömrünüzü heder eden zalimler, size kâh hükûmet ve devletten bahs ettiler.

Neticede bu hükûmet ve devlet haram yiyici vali ve hâkimlerle bunların ortağı olan bey ve ağaların keselerini doldurmak ve fıkara-yı ise açlıktan öldürmekten başka bir işe yaramadı.

Kâh din ve şeriattan bahs ettiler: din ve şariat maneviyatınızı bozarak ruhunuzu düşürmekten, başınıza gelen her felâketi, bu felâketin sebep ve âmilleri meydanda dururken kader ve kismete bağlayarak zalimlerin hükümünü yürütmekten başka iş görmediler. Yıldızdan yıldıza çalışarak bin türlü zahmetlerle işlediğiniz tarlalarda yetişen çelimsiz mahsulden zalim mültezimlerin bir aşarı-rı-na bin aşar almasına ses çıkartmayıp sizi bir lokma ekmeğe muhtaç, aç ve sefil bıraktılar. Millet için fedailik davasında bulunanlar, 15 Temmuzdan sonra geçen on bir kadar senelik inkılâp tarihimizde milletin sırtına dayanarak, bütün kuvvet ve saltanatlarını Türkiye amele ve rençberlerine borçlu oldukları halde, biraz rahata, biraz refah ve saadete can atan bu zavallı halkı dünyanın üç büyük kitasında huduttan hududa sürüklediler; kâh Yemen ve Arabistanın kızgın sahralarında açlık ve susuzluk ve kâh Arnavutluk veya Kürdistanın karlı dağlarında soğuktan telef etmeğe, asırlardan beri dost yaşayan bir milletin fıkarasını biribirlerine kırdırmağa sebep oldular; bu yetmiyormuş gibi, sonra da yetim halkımızı büyük Avrupa halkının (?) öldürücü sağnakları içine de sürüp atarak başımıza bugünkü felâketleri getirmiş, millete olan borçlarını böylece ödemiş oldular. Bugün de aziz ve mazlum İstanbulumuzun hisarları dibinden yükselen bir ses işitiyoruz. Bu ses bize vatan, İslâm, hilâfet ... ! sözlerini tekrar ederken vatanın, İslâmın, hilâfetin yine kanımız pahasına satıldığını görüyoruz:

Bugün Osmanlı padişahlığı eski saltanat ve istiklâlini büyük Avrupa muharebesindeki mağlubiyetten sonra tamamen kaybettiği gibi son padişah Vahid-

d
eldin taç ve tahtı, Dolmabahçe sarayının içinde de olsa, muhafaza için İslâmiyet ve hilâfeti de İngiliz kralının himaye ve muhafazasına teslim etti. Şimdi padişah hazretleri güya vatanı, milleti İslâmiyeti kurtarmak maksadıyla Yunan ordularına küçük Asyanın kıyılarını açarak bir taraftan da şeyhülislâm Avrupa ve Amerika talancılarına karşı hakkını müdafaa eden kıyancılar hakkında fetva vererek bunları kâfir ve hiyanet ile itham ediyor.

Amele ve rençber yoldaşlar, yağmacı Antanta kuvvetine dayanan hainler milletten, vatandan, padişahın, halifeden, Kurandan bahsetmeler de, sizler artık Yunan kralından dine ve millete gelecek ^{hayıra} habere tabîî inanmayacaksınız.

Bu sefil ve murdar heriflerin ne maksada hizmet ettikleri bugün sizin karşınızda artık güneş gibi aşikâr duruyor.

Arkadaşlar ! Bu sonki felâketler, bizim başımıza ne kadar ağıra mal olsa da yalnız bir cihetten, dinci, milletçi, vatancı sahtekârların foyasını meydana koyduğu, hakkı, hakikatı bize apaşikâr anlattığı için geleceğimize büyük faydalar da vermediler değil. Biz şimdi üstümüze düşen vazifeyi pek iyi anlıyoruz: elimizde kalan bir parça toprakla bir dilim ekmeği bu zalim, bu yağmakâr Avrupa ve Amerika emperyalistlerine kaptırmamak, bu gözü doymaz emperyalist ve arlanmaz Yunan istilâcılara karşı mübareze sonuna kadar sebat etmek mukaddes vazifemizdir; istilâcılara kuyruk olup memleket ve halkımızı kulluğa düşürmeğe çalışan İstanbul hükûmetine karşı baş kaldıran ve Rusya amele ve rençber şuralar cumhuriyeti ile kol kola giden Anadolu kıyancılar hükûmetine her türlü yardımı yapmak birinci işimizdir. Biz bu vazifeyi yerine getirmekle hem dahilde mevcudiyetimizi göstermiş, hem de hariçten emperyalistlerle uğraşan bütün amele ve rençber kuvvetlerine mühim bir hizmet görmüş olacağız.

Biz bu vazifeyi görmekle mübarezedeki muvaffakiyetimiz nisbetinde sesimizi de yükseltmeğe hak kazanmış olacağız. Memleketimizdeki yeni hükûmet ve devlet yapısının kurulduğu gün bu yapının amele ve rençber eliyle meydana geldiğini bilerek onun içinde hâkim olacak kuvvetin yine amele ve rençberlerden olmasını talep edeceğiz.

Amele ve rençber kardeşler ! Bütün bu kanlı ve felâketli davalardan aldığınız öğüdü hiç bir vakit hatırdan çıkarmayınız, unutmayınız ki siz hayır ve salâha, sizleri şimdiye kadar ezen, sırtınızdan geçinen zalim ve hazır yiyici ağa ve paşalar

kalın enseli çorbacılar eliyle kavuşamazsınız. Amele ve rençberin hayatta mahkûm olduğu açlık, karanlık ve kulluktan kurtulması ancak amele ve rençber eliyle meydana gelecektir.

Onun için sizler, başkasının emek hakkıyla geçinmeyen, cihanda kendi gücüne, kendi hakkına dayanan amele ve rençberler, bütün bu harp ve mübareze saflarında kendi aranızda birleşerek teşkilâtınızı kuvvetlendirmeğe çalışınız ve iyice biliniz ki, siz birleşip kuvvetlendikçe, kuvvetlenip varlığınızı his ettikçe dileğinize yaklaşmış olacak ve müsait bir günde, sizi dışarıdan içeriden yemeğe çalışan zalimleri ezerek işlediğiniz toprak üstünde hürriyet ve hayatınıza sahip ve malik olacaksınız.

Onun için birleşiniz, ey Türkiyenin mazlum amele ve rençberleri ! Birleşiniz de hak hayat ve hürriyetinizin nişanesi olan kırmızı bayrağı bütün dünya proleteriyasının inkılâp ufuklarına doğru yükseltiniz.

Mustafa Suphi

İKİNCİ KONGRE

Geçen sene Mart ayında beynelmilel inkılâpçı Rusyayı, Avrupa ve Amerika burjuvazi kuvvetlerinin şimal ve garptan, Kolçak Denikin kara kuvvetlerinin ise şark ve cenuptan şiddetle tazyik ettikleri sırada, Moskovaya istişare için davet edilmiş olan muhtelif Avrupa ve Asya amele ve rençber (Komünist) partileri vekilleri Kremlin sarayının muhteşem "adullar" salonunda toplanmışlar ve otuz bu kadar teşkilâtı temsil eden elli kişilik bu meclisi Üçüncü Komünist Enternasyonalin birinci kongresi add ve ilân etmişlerdi. İkinci enternasyonalin azaları olan İngiliz, Fransız, Alman sosyalist ve sosyal demokrat fırkaları cinayetkâr Avrupa harbine rey ve kalemleriyle katışarak amele ve rençber siyasî fırkalarının "sulh ve müsalem" cephesini dağıtmaya ve böylece cellâd Avrupa ve Amerika emperyalizminin bir kat daha kuvvetlenmesine nasıl sebep oldularsa (1919) senesinde Kremlin sarayında doğan Üçüncü Enternasyonal de bu dağılık fırkaları tedricen kendi azimkâr iradesi altında toplamağa muvaffak oldu. Alman haberlere göre bugün -Temmuzun on yedisinde- açılacak olan

ikinci Kongreye iştirak etmek üzere, Avrupa, Amerika ve Şark memleketlerinden dört yüze yakın vekiller Moskovaya gelmişlerdir. Alman Spartakistlerinden başka müstakil sosyal demokratların, İtalyan, İngiliz sosyalist fırkalarının, Amerikan amele fırkasının, Fransa, Macaristan, Avusturya, Balkan Komünist partilerinin toplandıkları bu Kongrede Türkiye, İran ve Rusya Şuralar Federasyonu içindeki bütün şark halkları Komünist teşkilâtlarının vekilleri birleşmiş olmaktadır. Üçüncü Enternasyonal birinci Kongrede vücuda getirdiği metin, azimkâr beynelmilel birlikle sosyalist Rusyayı saran boğucu kuvvetleri dağıtıp kovmaya muvaffak oldu. Muhtelif Avrupa ve Amerika memleketlerinin Komünist ve sol sosyalist fırkaları parlamentolarda, amele ve rençberler ise mensup oldukları milletler içinde bolşeviklere karşı gösterilen her türlü tazyiklere karşı ayaklanarak gerek parlamentolarda, gerekse Rusyaya karşı gönderilen harbî cephelerde yarıklar açtılar, o halde ki bir gün burjuvazi hükûmetleri içtimaî inkılâba karşı ve parlamentolardan büyük imdatlar istemeğe kati kararlar çıkartmaya, ne de ordularından kendilerinde kuvvet his ediyorlar.

Üçüncü Enternasyonal birinci yıllık hayat faaliyetinde Avrupa ve Amerika amele ve rençber inkılâp kuvvetlerini sosyalist Rusya etrafında böylece toplamaya ve hali hazırda Avrupada, inkılâbî olduğu kadar siyasî bir amel olarak çıkmaya muvaffak oldu. Şimdi Üçüncü Enternasyonal karşısında duran mühim mesele, garp proleteryası gibi şarkın derin karanlıklarında mazlum ve fıkara halkları da kendi etrafında birleştirmeye ve emperyalizme karşı Asyadan yükselecek büyük bir yumruk hazırlamaya muvaffak olmaktır. Birinci Kongreden beri Enternasyonalin aile efradından sayılan Türkiye, İran ve Rusya içindeki Türk - Tatar Komünist teşkilâtlarının bu ikinci yıl içinde bugün faaliyet ve kuvvetlerini birleştirerek bu maksadı temin etmeleri tarihin kendilerine yüklediği bir vazifedir.

Bu münasebetle Lenin yoldaşın bir sözünü hatırlıyoruz:

"Şarkta inkılâp, şark Komünistlerinin bilâvasıta kendi işleri olmalıdır." Filyaki, şarkın garptan pek farklı ve başka mahiyette olan iktisadî ve ruhî sıfat ve hususiyetlerini göze alsak, bu sözün ehemmiyeti anlaşılmalı olur. Şüphesiz ki şarkta inkılâp hareketlerinin nabzından anlayacak yine şarklıdır. Fakat şunu da ilâve etmeli ki, teşhis derecesinde tedavinin de ehemmiyeti inkâr olunamaz.

Ameliyat ve tedaviye dair meselelerde tecrübe, meharret ve tehnika tamamıyla Avrupalı inkılâpçı yoldaşlarımızda temsil ve temerküz ediyor. Hali hazırda emperyalizm ile sosyalizmin muntazam iki cephe halinde karşı karşıya durduğuna göre şark inkılâpçılarının garptan tam bir müzaheret ve kuvvet almadıkça iş görmeleri imkânsızdır. Onun için şarkın inkılâpçı komünist teşkilâtları daire teşkilâtlarını ilerlettikçe Üçünü Enternasyonalin de şark için faaliyet ve müzaheretini inkişaf ettirmesi beynelmilel içtimaî inkılâp namına mukaddes bir vazifedir. Cihanşumül inkılâp hareketinde garp proleteryasından müstakil olarak şarkta iş görmek nasıl bir vahime ise, şark ve garptan ayırmak ve birini diğeri namına feda etmek de büyük ve tarihî bir hata olur.

Üçüncü Enternasyonalin ikinci Kongresine iştirak eden garp ve şark Komünistlerinin bu hakikatlara kıymet vereceğini ve şarkta inkılâbî teşkilâtların ruhlanmasına hadim büyük adımlar atarak ikinci senelik faaliyet devresine zafer ve ikbal ile gireceklerini kuvvetle ümit ediyoruz.

Mustafa Suphi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ VE KOMÜNİST FIRKASI:

Türkiye Komünist fırkası merkezi heyeti, memleketimizi iki yıldır faaliyet ve harekete sokan Anadolu hükûmetine karşı takip edeceği siyaseti bugünkü müşhamızda altı maddelik bir lâyiha ile ortaya koyarak fikirleri tamamen ışıklandırmış ve her türlü yanlış anlamalara nihayet vermiş oluyor.

Vakıa şimdiye kadar Anadoluda arasıra meydana çıkarak Komünizmden bahseden bazı fertlerin yeryüzünü birdenbire her türlü pislikten, her türlü zulüm, tasallut ve ihtikârdan temizlemek istemeleriyle alâkadar, şüphesiz ki, yüksek ve bazı hükûmet mehafilinde Türkiye Komünist fırkasının küçük Asyada içtimaî inkılâbın meydana gelmesi için lâzım gelen şartların vücuduna tabi bulunması gibi yanlış bir zannın doğmasına sebebiyet vermişti. Diğer taraftan Anadoluda kıyam hareketi başladıktan sonra Büyük Millet Meclisi içinde, eski politikacılarımız tarafından vücuda getirilen yeni fırka ve zümrelerin şahsî mülkiyet müessesesinde bile tevkif etmeksizin, sola doğru tevakkuf

her adımda bir kaç menzil atlayıvermeleri, Komünistlerden bazı yoldaşların "Yine mi suni ve yalancı hareketler karşısında bulunuyoruz?" şüphelerini uyandırmıştı. Biz ise bu yanlış düşünce ve fena anlayışların yeri olmadığını, küçük Asyada başlayan hareketlerin ise tabiiğini iddia ediyoruz. Rusyada başlayarak Avrupa ve Amerika içlerine doğru dalgalanıp ilerleyen içtimaî hareketin, Rusyaya bir cephe teşkil eden küçük Asyaya karşı tesirsiz kalması mümkün müdür? Büyük Millet Meclisinin esasî teşkilâtı olan halkçı ve halk zümreleri fırkası da amele ve rençber inkılâbının - bolşevizmin rüzgârı içinde doğmuş bir takım hücrelerdir. Ancak Anadolu hareketinde gördüğümüz vasıf fark, işaret, umumi bir millet, bir halk hareketi halinde tecelli ediyor ki, bunun esaslarında Komünist fırkasının beyanname-sinde (madde: 4) izah olunduğu vechile pek tabii olarak memleketin efkâr ve hayat şartlarından doğmaktadır. Bu hale göre Türkiye Komünist fırkasının Anadolu hareketine karşı vaziyeti kendi kendine meydana çıkar: Komünist fırkası içtimaî inkılâbı anlayan ve ona bütün varlığıyla bel bağlayan işçi ve rençberlerin bir siyasî teşkilâttır. Memleketimizde mazlum işçi veya fakir işsizler çokluk teşkil etseler de sanayiın iptidaî halde olması itibarıyla amelenin proleter teşkilâtına malik ve toplanmış olmamaları Komünistlerin ekalliyette kalmalarını icap etmektedir. Ve yine bu itibardır ki, Komünist fırkası hali hazırda inkılâbı yapacak ve idareyi ele alacak büyük bir hükümet fırkası şekil ve mahiyetinde ortaya atılamaz.

Komünist fırkası memleket içinde ekalliyeti temsil eden bir fırka halinde teşekkül ile beraber Üçüncü Enternasyonalin bir uzvu olarak yeryüzündeki içtimaî inkılâbın bir rüknü ve bir âmilidir. Ve bu cihetle üstüne düşen vazife büyük olduğu kadar cihanşumûldür. Üçüncü Enternasyonalin, proletarya teşkilâtı zayıf olan Türkiyede ve Türkiye halindeki bütün şark memleketlerinde takip ettiği noktayı nazar bilinirse bu vazifenin derecesi nezaket ve ehemmiyeti bir kat daha takdir olunur. İçtimaî inkılâbın mazlum şark memleketlerinden beklediği hareket zalimlere karşı bir kıyam ve isyandır. Şarkta uhdesine düşen vazifei celâdeti takdir etmiş bir memleket ve bir millet olarak bugün karşımıza çıkan zavallı Türkiye ve fakir Türk milletidir. Demek ki içtimaî inkılâp karşısında Türkiye Komünist fırkasına düşen vazife, yağmacı emperyalizmin bütün

tazyikatına rağmen ayaklanıp varlıklarını ispat eden Anadolu kıyamcılarına ve kıyamcılarını temsil eden Büyük Millet Meclisi hükûmetine müzaheret etmek ve Anadoludaki bu hareketi şarkın diğer mazlum ve medenî millet ve hükûmetlerine bir nümunei imtisal olarak göstermekle hülâsa edebiliriz.

Bundan başka Türkiye Komünist fırkasının halka karşı bir çok borçları ve mecburiyetleri vardır. Türkiye Komünist fırkası kendi teşkilâtı içinde amele ve rençber halkın vicdanını terbiyeye, küçük Asyanın karanlık sokaklarında bile türlü mahrumiyet ve mahkûmiyetlerle dolaşan mazlum işçi ve köylülerimizi muntazam ve müteşekkil bir sınıf simasıyla dünyanın diğer memleket proleterleri meclisine takdim etmeğe mecburdur.

Münevver ve inkılâpçı gençlerimiz beyaz yakalı frenk gömleklerini ve parlak kılınçlarını omuzlarından atarak eli nasırlı mazlum halkımız arasına girerler ve Komünist fırkası saflarında bütün hayat ve mevcudiyetlerini biçare, bahtsız işçi ve çiftçilerimizi açlık, karanlık ve kulluktan kurtulmaları yoluna feda ederlerse, halkımız hakiki ve içtimaî inkılâba doğru yükselecek, memleket yağmacılar elinden tamamen kurtulmak iktidarını gösterecek ve böylece Komünistler şarkta büyük bir amele fırkasının mümessilleri sıfatıyla beynelmilel inkılâpçılar arasında hürmetli bir yer tutmağa hak kazanacaklardır. Burada izahımıza nihayet veriyoruz. Yukarıda gösterdiğimiz esaslara mugayir olarak büyük teşebbüsler peşinde, hegemonyal olduğu fırkanın takip ettiği yoldan çıkan ve binaenaleyh fırkaya itaat etmeyen bir derbederdir.

Mustafa Suphi.

SALTANATTAN SONRA.

Yedi asırlık Osmanlı saltanatı, sulh muahedesi adı altında bir bade zehir içerek büsbütün ölüme mahkûm olunca, karşımıza, bundan sonra **nasıl** yaşayacağımız ve nasıl bir hükûmet kuracağız? meselesi çıkıyor.

Bugün Anadoluda yeni bir Türk sultanlığının veya her hangi bir yerde bir imparatorluğun yeniden tesisi hatıra gelmez bir garibedir. Öyle bir devirde

yaşıyoruz ki, padişah ve imparatorların, son cihan muharebesinden sonra coşan kan deryaları içine yuvarlanmış elmaslı taclarını yerden kaldırıp başına takacak cüretli madrabazlar meydana atılmıyor; bir vakitler Avrupa veya Asyayı parmaklarında bir halka gibi çevirip oynamak isteyen cihangir mareşaller ve kahraman paşalar, gizlendikleri karanlık koğuklarda kış uykusuna tutulmuş beyaz ayılar gibi sarılıp yatıyorlar, hayatlarından bile kimseye haber vermiyorlar. Böyle bir zamanda ise, Rusyada olduğu gibi Türkiyede de yıkılan zalim saltanatın harabeleri karşısında bizzat halk, amele rençber ve askerlerden mürekkep milyonluk kütleler ayaklanıp kendilerini gösteriyorlar, fakir muhtaç ve sefil de olsalar o kırık dipçikli tüfenklerini kollarında taşımaktan vaz geçmiyerek toprakları, ana ocakları başında duruyor, baht ve namuslarına ayaklar altına düşür-(me)mek alın teriyle hak ettiklerini başkalarına yedirmemek için birleşiyorlar ve musallat cihangirlere karşı, yine bütün yer yüzünü saran "âlemşümül" bir mübareze açıyorlar.

İşte Rusya, Macaristan veya Türkiye gibi muzmahil memleketlerde kurulacak yeni hükümetlerin esası böyle büyük bir mübareze, bir güreştir; zulüm ile zalimler ile güreştir. Hem yalnız muharebeden sonra başımıza musallat olan İngiliz, Fransız ve Yunan yağmacılarına karşı değil belki, muharebeden evvelki zamanlarda da halka bir nefesi rahat verdirmeyen vergidir, aşardır, eğnamdır, ianedir, cezadır, ceziyedir ve nihayet faiz ve tenettüdür diye işçi ve köylünün evine, ocağına, tandırına bacasına kadar el uzatan içimizdeki imansız hırsızlara karşı da açılacak mübareze iledir ki, yeni hayatımızın şekli ve hükümetimizin rengi verilmiş olacaktır. Anadolu da bugün büyük zahmet ve fedakârlıklarla Avrupa ve İstanbul haydutlarına karşı çarpışan amele, rençber ve asker kardeşlerimiz, bu harbin sonunda, yine eski günahkâr, melun ve müstebit ağa ve paşalardan mürekkep hükümetler meydana geldiğini ve kendilerinin yine eskisi gibi dışarıdan gelmiş bir misafir halinde kenarda kaldıklarını görseler memnun olurlar mı? Elbette değil. Onun için Türkiye amele, asker ve rençberleri bu günden itibaren istek ve dileklerini meydana koyup hangi maksatla ve ne için çalıştıklarına, canlarını telef ettiklerine işaret olan kıvılcık bayraklarını yükseltmeğe mecburdurlar. Umumiyetle döktükleri kan-terleri hak etmek, işledikleri işe ve toprağa sahip olmak, memleket ve hükümet işlerini ellerine almak isteyen amele

ve rençber milleti Türkiyede de bundan fazla veya eksik bir şey murat etmez. Biçare rençberin dileği şüphesiz ki, kendi başına mahsus bir paşalık veya hanlık değildir; ancak o, bugün bin senelik tecrübeden sonra, fakat (fakir) kanı dökmekten başka bir işe yaramadığını pek iyi anladığı bu paşalık ve hanlıkları yeryüzünden süpürmeğe karar vermiştir. Onun için bundan sonra Anadolu ve Türkiyede, halkın sırtında yaşayacak her hangi bir hükûmet, hatta cumhuriyet şeklinde de olsa yer tutamaz, yaşamaz. Yeni hükûmetin bugünkü zahmet ve fedakârlıklara katlanan amele, rençber halkın içinde kurulup aşağıdan yukarıya doğru dalbudak vermesi, hayatî bir şarttır. Böyle köklü ve temelli bir hükûmetledir ki, yaşamak için mübareze, ve mübareze ile- dir ki, böyle bir hükûmete liyakat hasıl olur. Türkiye amele rençber ve askerlerinin bu liyakat ve iktidarı göstereceklerine eminiz. Onun için yaşasın Türkiye amele, rençber ve askerlerinin hükûmet ve cumhuriyeti !

Mustafa Suphi.

TÜRKİYE KOMÜNİST TEŞKİLÂTI
MERKEZÎ HEYETİNİN FAALİYETİ HAKKINDA BAKÜ KONGRESİNDE
MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞIN LÂYİHASI.

Türkiye Komünist teşkilâtının faaliyeti hakkındaki lâyihayı esas itibarıyla ikiye ayırmak lâzım gelir: biri "tenvir" diğeri de "teşkil" devri.

Tenvir devri: bu devrin mâhiyetini, mânasını anlamak için Rusya- da inkılâbın henüz başlamadığı zamanlara kadar geri gitmelidir.

Cihan harbinin zuhuru ile memleketimizin mağdur sınıflarından yüzbinlerce amele verençberlerin asker sıfatıyla Rusyaya esir düşerek Sibiryaya, Türkistan, Kafkasya ve nihayet İdil-Ural boylarındaki demir yol, fabrika ve köy işlerinde hah nahah çalıştırılmaları esasen hayatta zahmetle yoğrulmuş Türkiye işçileriyle Rusya proleterya- sı arasında dostluk ve yakınlık husulüne vesile oluyor. "10 Temmuz" inkılâbındanberi açılan harp sahnelerinde facialı roller oynamaya mahkûm edilen Türk rençber ve askeri bu temastan büyük feyizler alarak sınıfî mübarezede Rusyalı amele yoldaşlarla beraber harekete başlıyorlar.

Ücret ve iş müddeti hakkındaki hareketlere, tatili eşgallere iştirak ederek

arkadaşlarının itimat ve muhabbetlerini celp ediyorlar. Vaktiyle memlekette halkçılık ve sosyalistlik hayaline hizmet edip belâdan belâyaya uğrayan ve nihayet muhaceret ve esaret yoluyla bu işçiler kafilesi arasında çalışmaya mecbur olan muallim, muharrir, inkılâpçılarımızdan bazı gençler ise, hem amele ile beraber taş taşıyıp çalışarak kapitalizmin-in ve harpten doğan gaddarlığın ağırlıklarını bizzat kendi hayatlarında his ediyorlar. Tufeyli unsurlara, umumiyetle işleticilere karşı kaynamakta olan düşmanlık duygularının sınıfî inkılâbî cidale esas olabilecek derecede tebarüzüne şahit oluyorlar. İşte bu gibi tesirat ile ki, Rusyadaki Türk amele ve rençberleri ile Bolşeviklerin münasebeti 1915 senesinden itibaren başlamış ve umumiyetle sermayedarlığa, çar saltanatına ve nihayet Avrupa harbine karşı teşvikatta bulunan bolşevik edebiyatı Türkler arasında büyük revaç kazanmıştır. Bu edebiyatın iki sene zarfında amele gruplarında dağıtılarak gizli köşelerde tercüme ve tebliğ edilmesi sayesinde mağdur ve müteassıp rençber ve askerlerimiz kendi gaddar ve vahşi kuvvetlerimize, zalim hükümet ve hükümdarlarımıza, şan ve şöhet düşkünü muhteris paşalarımıza karşı söz söylemek imkânı hasıl olmuştur.

1917 senesi Şubatında Rusyada başlayan inkılâbın Kerenski zamanına ait ilk kısmında bu gizli faaliyet daha açık bir şekle girerek Bolşeviklerin şehir ve köy işçi ocaklarında inkılâbî içtimaiyenin yaklaştığına dair açıktan açığa tebliğat devri başlamış ve Türk bolşevikleri de gerek kendi hemşehrileri ve gerekse müslüman ahali arasında Marksizm ve Komünizm hakkında konferanslar tertip etmiştir.

Teşrinievvel vekayînin başlamasıyla fabrikalarda ve diğer iş ocaklarında çalışan Türk işçilerinin topluluklarına halel gelerek herkes eline geçen fırsat ve hürriyetten faydalanıp memleketlerine gitmek üzere türlü yollara dağılıyor, evvelce Bolşeviklerle münasebet peyda edenler içtimâî inkılâbın payitahtı kırmızı Moskovaya geliyor ve buradaki Tatar inkılâpçılarıyla kol kola vererek 1918 senesinin ilk aylarında Osmanlı şivesinde olarak "Yeni Dünya" gazetesini çıkarmaya başlıyorlar. Yeni Dünyanın intişara başladığı tarih, bolşevizmin Rusyada tevsi ve tamimi ile Rus askerlerinin Kafkasyadan ricata ve bu fırsattan istifade eden Osmanlı ordularının Kafkasyayı istilâyâ başladıkları devre

tesadüf eder. Osmanlı ordusu Bakû gaz madenlerini ele geçirerek diğer taraftan Almanlarla beraber Dağıstan, Kuban ve Ukrayna üzerine tesirler yaparak inkılâpçı Rusyayı ışık ve ekmekten mahrum etmek tehdidini ika ediyorlar.

Osmanlı hükûmet ve ordusu başında bulunan "İttihad ve Terakki" fırkasının Türk ve müslüman memleketlerine ait istilâ ve ittihad hısları bütün şark memleketlerine sirayet ederek müslüman kuvvetlerinin azadlığını Osmanlı istilâsında gördükleri bu devir, Türkiye bolşevikleri için, muhit faaliyetlerinde en ziyade sıkıldıkları bir zamanı hatırlatır. Maamafih "Yeni Dünya" gazetesi bir taraftan Alman kılıncına dayanan bu istilâ hareketinin memleketi ve mazlum halkı pek tehlikeli uçurlara götürmekte ve azadlığın ancak Rusya gibi Avrupa proleteryası arasında da içtimaî inkılâbın kıyamına bağlı olduğunu söylemekten, diğer taraftan ise bu tehlikeyi bir türlü görmek istemeyen paşalar hükûmetinin memleket ve halka reva gördükleri zulümleri tebliğden hail kalmamıştır.

Brestlitovsk muahedesini imza eden o zamanki muzaffer Türkiyenin Moskovadaki sefiri Galip Kemal beyin "Yeni Dünya" ve muharriri aleyhine verdiği üç muhtıra ile protesto, tutulan bu irşad ve muhalefet yolunun tarihî vesikalarını teşkil eder.

Maamafih şunu da derhal söylemelidir ki, hakikatin karanlıkları içinde kaybolduğu bu dar ve müzic devir, bize en iyi ve maksada en sadık arkadaşları vermiştir. Muhtelif üsera karargâhından çıkıp Kazana gelen felâketzade arkadaşların ilk müşaveresi (25 Temmuz 1918) Moskovada Türk sol sosyalistleri konferansını davet etmiş ve bu konferans "Türkiye Komünist Teşkilâtı"nı doğurmuştur.

İkinci devir: tenvir devri burada biterek konferansın seçip ayırdığı merkezi heyet doğrudan doğruya teşkilât işlerine girişiyor. Konferansın verdiği istikametler: "1- Rusya ile Türkiyedeki amele ve rençber ve askerlerimiz arasında tebliğat ve teşkilât, içtimaî inkılâp cephesinin fikren ve fiilen müdafaası, 2- İlk müsait fırsatta Türkiyenin de celp olunacak vekilleriyle Rusyadaki teşkilât vekillerinden mürekkep, ilk Türkiye Komünist Kongresinin davet ve celbi, = "teşkilâtın fırka haline getirilmesi" suretinde konferanstan sonra, teşkilâtımız Rusya Komünist (bolşevik) fırkası ile daha yakın

münasebete girişmekle beraber benim bütün Rusya müslüman işçileri merkezi heyet idaresinde aza ve beynelmilel şark tebligat ve neşriyat şubesinde reis olmaklığım bütün faaliyetimizin Rusyadaki müslüman işçileriyle beraber ilerlemesine sebep olarak merkezî heyet ilk teşkilât devrinde bütün maddî ve manevî vesaitini müslüman işleri komiserliğinden alıyor. Kuvvetinin mühim bir kısmını müslümanlar arasında küflenmiş fikirlerin yıkılarak inkılâp ruhunun yükselmesine sarf ediyor; bu meyanda Türk Komünistleri, Tatar sosyalistlerinin Kazanda davet edilen konferansına iştirak ile ilk programının tesbitine fiilen iştirak ettiği gibi, bütün Rusya Komünist teşkilâtlarının Moskovada açılan birinci konferansına da altı vekil vermeğe muvaffak olmuştur.

Faaliyetin Dört Cephesi

Gerek Türkler ve gerekse müslümanlar arasındaki faaliyetimizi memleket itibarıyla İdil ve Uralda, Kırım, Türkistan ve Azerbeycanda olmak üzere dört kısma ayırmak mümkün olur.

1- Teşkilâtımızın Moskova, Kazan, Samara ve Saratof gibi İdil ve Ural boylarındaki siyasî hücreleri ilk faaliyet yuvasını teşkil ederler. Bu muhtelif memleketlerde adetleri beş yüze baliğ olan Türk Komünistleri mürteci kara kuvvetlerle mübareze maksadıyla Türk esirlerden kızıl askerler teşkiline muvaffak olmuş, Ufa ve Kazanda "Çalslavak" türedilerine, Orenburgda ise Dutof bandasına karşı Rusyanın inkılâp cephesini müdafaada yararlık göstermişlerdir. İdil ve Ural boyu Çalıslavak menhuslarından temizlenince, buradaki eski sosyalist müslüman müesseseleri yeniden ihya edilerek irtica ile mübareze fevkâlade komisyonuna teşkilâtımızdan vekil olarak iştirak edilmiş ve Kazandaki (ilmî heyet) yeniden teşkil ve üç ay kadar idare olunarak Tatar maarif ve medeniyetine dair bir çok meseleler meyanda hat ve imlâ usulünün ıslahına hadim bir konferansı da davet eylemiş ve konferans mühim ve faydalı kararlarla işinde muvaffak olmuştur.

Moskova ve İdil-Uraldaki faaliyetimiz: Türkiye ile başlayan yeni münasebetimiz teşkilâtımıza beynelmilel teşkilâtlar arasında mevki tutmak liyakatını vermayla 1919 Martında Moskovada içtima eden beynelmilel müşavere meclisine bizim vekilimiz de

TÜRKİYE

Çekoslovak?

dahil olmuş idi. Otuz dört memlekette bir çok delege gelmesi üzerine Üçüncü Enternasyonalin ilânı takarrür etmesiyle Türkiye Komünist teşkilâtı da Üçüncü Enternasyonel birinci kongresinde vekilini bulundurmıştır. Bu sene Temmuz ayında toplanan ikinci kongreye teşkilâtımız iki vekil göndererek inkılâbî mevcudiyetini tasdik ettirmiş ve gelecek kongrelere dört rey ile iştirak hakkını ihraz etmiştir.

2- Kırım'da: şark cephesinin kara kuvvetlerden temizlenmesiyle, bütün faaliyetin cenubî Ukraynadaki Eskurupatski saltanatı üzerine tevcih olduğu sıradadır ki, merkezî heyet İdil ve Uralda çalışan bütün faal arkadaşlar için seferberlik ilân ederek Kırım hududuna hareket ediyor. "Yeni Dünya" gazetesi muharrir, mürettip, huruf ve sair levazımıyla 22 Kânunusani 1919'da Kırım varınca orada Bolşeviklerle beraber çalışan Kırım kurultayının sol sosyalistlerinden mürekkep bir müslüman komünist şubesi vücuda getirmiş ve iki ay sonra davet ettiği konferansa on yedi, şehir ve köy teşkilâtından otuzu mütecaviz vekilin iştirak etmesiyle Kırım'daki Komünistlerin adedi dört yüzü geçtiği anlaşılacak şu kısa zamana ait faaliyetin neticesini görmüştür. Teşkilâtımız bu arada "Kırım Müslüman Komünistler Ülke Bürosu" yanında açılan fırka mektebinde yirmi yedi genç ve münevver Komünist yetiştirmeye delâlet ederek inkılâbî harekete metin esaslar hazırlamıştır, Türklere mahsus olmak üzere Kırım sevahilindeki şehirlerde millî teşkilâtlar yanında küçük mikyasta Türkiye amele ve rençber şuraları teşkil olduğu gibi esas yuvası Türk askerlerinden mürekkep olmak üzere beynelmilel şark alayı da teşkil olunmuştur.

Kırım'da neşriyat işlerine de kuvvet verilerek "Yeni Dünya" ve Kırım Haberleri isminde iki gazetenin sıra ile her gün çıkarılmasına, Kanunuesasî ve iştirakiyun programı gibi bir kaç eser tercüme edilip, bunlar gerek Kırım içinde gerekse Türkiye sahillerinden gelmekte olan kaçak kayıkçılar vasıtasıyla memleketimizdeki amele ve rençber halka dağıtılmış ve bu kayıkların arkadaşlardan ve Kırım'daki amele ve askerlerden bir çoğu Türkiye'ye gönderilmiştir.

İngiliz-Fransız donanmalarının tehdidi ve çar saltanatını iadeye çalışan Denikin'in hücumu karşısında 23 Nisan 1919'da ricata mecbur olduğumuz zaman Kırımı inkılâp ateşleriyle tutuşmuş ve bütün azadlık ümitlerini proleterya

hareketine bağlanmış bir halde bırakıyoruz. Kırimda iken hayırhahlık münasebetleri tesis ettiğimiz milletçi kurultaycılar bizden sonra çıkardıkları "Millet" gazetesinde bu ümitleri açıktan açığa kuvvetlendiriyorlardı. Sonra aldığımız haberlere göre oradaki bolşevik arkadaşlarımızdan ve bu hayırhah inkılâpçılardan 17 kahramanın Vrangeli haini tarafından telef edildiği anlaşılıyor. Burada teşkilâtımızın delâletiyle meydana çıkan Kırim hududunda kızıl asker sıfatıyla düşman kurşununa hedef olduklarını ihtiram ile zikretmek lâzım gelir. Kırim ricatından sonra Odesadaki faaliyetten de bahsetmek lâzım gelir. Teşkilâtımız arkadaşların bir kısmı mühimmini Türkiyeye nakletmek üzere Mayıs 1919 tarihinde Odesaya gidildiği zaman orada Üçüncü Enternasyonal şubesiyle teşriki mesaî etti. Beraber getirdiği matbaasında beyannameler ve Üçüncü Enternasyonal Manifestini neşr ederek Türkiyeye gönderdi. O zaman başlıca arkadaşlarımız, daha bir takım amele ve rençber esirlerle iki gemi içinde memlekete sevk olundular ki, bu meyanda merkezi heyet azalarından iki arkadaş İstanbula gitmiş ve beni murahas olarak Rusyada bırakmışlardı.

3- Türkistanda: dört tarafı düşman kuvvetleriyle sarılmış olan Odesa havalisinden on ikinci ordu cenup grubu ile muzafferden çıkılıp Moskovaya gelindiği zaman, Türkiyede olan bütün vakaların Moskova inkılâpçı mahafilinin dikkatini celp ettiği görüldü; vakia Antantanın İstanbulu işgali ve Osmanlı ordusunun kısmen terki silâh ile inhilâle uğraması üzerine taksim politikasının bütün şiddetiyle meydana çıkması kıyam hareketlerine sebep olmuş ve bu kıyama idare eden Mustafa Kemal paşa bolşeviklerle münasebete girişmek teşebbüslerinde bulunmuştu. Rusya Komünist Bolşevik fırkası merkezi umumisi ile cereyan eden muhavere de Türkiyede başlayan bu müdafaai milliye hareketine müzaheret edilerek aynı zamanda teşkilât namına vaki olan teklifimiz kabul edilmiş ve bu teklif kendilerine yazı ile tebliğ olunmuştur.

Şimdi bizim için Türkiyeye yakınlaşmak lâzım olduğu halde Cenup hududu kara kuvvetlerle tamamen kapanmış olduğundan Türkistan İran veya Kafkasya yolu ile uzun bir seyahata mecburiyet hasıl oldu. Türkistana ve solumuzda ise Bahri Hazer sevahilinde ahval seyahata müsait olmaması ve Türkistan işleri komisyonu reisi İlyava yoldaş tarafından lüzum gösterilmesi üzerine bir kaç arkadaş

TÜRKİYE

Kafkasya tarikiyle Türkiyeye gitmek üzere memur edilmiş olmakla beraber Taşkente üç ay kadar kalınmaya mecburiyet hasıl oldu.

Bu sırada Türkistan Komünist teşkilâtının üçüncü kongresi ile burada intihap olunan merkezî komitenin faaliyetine iştirak edilmiş. Bir taraftan müslüman zahmetkeşleri arasında beynelmilel inkılâp yolunda fedakârlık hislerinin intişarına, diğer taraftan ise mülkiyet ve şeriat meseleleri etrafında halkın mukadderatıyla oynayan irtica kuvvetlerine ve hususıyla ötedenberi memleketi soymaya alışıp nihayet Komünist nikâbı altında gizlenerek işine devam eden kolonizatörlere karşı mübarezeye kuvvet verilmiştir. Şarkta inkılâp yollarını açacak ve şark inkılâpçı ve Komünist teşkilâtlarını bir araya toplayabilecek bir müesseseye ihtiyaç ötedenberi his edilmekte olduğundan Taşkente beynelmilel şark tebligat şurası namıyla bir müessesenin vücuda getirilmesine delalet olundu.

Bütün teşkilât işleri tarafımdan idare olunan bu müessese içinde Çin, Kaşgar, Buhara, Hiva, İran, Türkiye Komünist teşkilâtlarını toplamaya muvaffakiyet hasıl olmuş ve az zamanda Türkistan'ın şark memleketleriyle birleşen bütün hudutlarında rabita şubeleri açılmış ve hariçte de gizli teşkilâta başlanılmıştır. Türk teşkilâtına ait olmak üzere burada Şubri yanındaki şubeden başka Eskişehirde bir şube daha açılarak Sibiryadan gelmekte olan esirlerin terbiye ve iâşe işine delâlet olunmuş ve Türkistan cephesi baş kumandanlığı huzurunda Türk kızıl askerlerinden mürekkep bir kıtai askeriye teşkil edilmiştir ki, bu kıta şimdi Bakûya nakledilmiştir.

4- Azerbeycanda: Türkistanda açılan teşkilâtl(arım)ız etrafında toplanan Türk Komünistlerinin miktarı kırka baliğ olarak Bahri Hazerin düşmandan temizlenmesinden sonra, bu arkadaşlardan (23)ü ile beraber Türkiyeye ait faaliyetin Kafkasyaya nakli kararlaşılarak 27 Mayıs 1920 tarihinde Bakûya gelindi. Bakûya gelir gelmez, teşkilâtımız ilk defa olarak Türkiyeye yakınlaştığını ve kendi kütlesi içinde çalışmak imkânına malik olduğunu his etmiştir. Teşkilâtımız Bakû ve etrafında Türkiyeden bir veya diğer suretle gelip toplanmış olan binlerce amele ve rençberler ile tuttuğumuz yola hayırhah ziyalılar, şair ve ressam-lar da mülâki oldu. Mesleğimize mutekid bazı arkadaşlar da teşkilâta ilhak olunarak merkezî büro yanından faaliyete girdiği gibi, Bakûda evvelden teşkiline

teşebbüs olunan Türk komite ve fırkası lağv ve yeni esaslarda teşkil olundu. Bu hususta biraz^{ya} tetkike ihtiyaç var: bir müddetten beri Anadolu kıyam hareketini inkılâpçı Rusya ile birleştirmek ve Azerbeycan şuralar hükümetini tesis etmek maksadıyla Kafkas ülkesi ve Bolşevik fırkası ile beraber çalışan arkadaşlar, evvelâ bir Türk Komünist gruppası, son vakitlerde ise Türk Komünist fırkası vücuda getirerek merkezî komitelerini intihap etmişlerdir. Buraya İttihat ve Terakki hükümeti harp zamanında büyük roller oynamış bazı kimse-ler ithal edilmişti.

Yakın mazileri memleketin son harp felâketiyle alâkadar olan bu zatlarla amele ve rençber fırkasını tesis ve temsil gayritabiî idi.

Onun için bu teşkilâtın ilgasında tereddüt olunmayarak eskiden beri Azerbeycan Komünistleriyle beraber çalışmış olan bazı Komünist arkadaşların Rusya ve Türkistandan gelenlere ilâvesiyle vücuda gelmiştir.

Gruppa Bakû teşkilâtına esas olarak kabul edilip, bu gruppadan Türkiye teşkilâtının Bakû şubesi vücuda getirildi. Ve bu şube Azerbeycan Bakû komitesine ilhak olundu. Böylece vücuda gelen şube, faaliyetinde merkezî heyetle birleşmiş ve azası iki yüze baliğ olmuştur. Kayıt ve tescil esnasında teşkilâta maksad(1) esasi hizmet edemeyecek bir takım şahısların girdiği his olunmasıyla bunlar hakkında tasfiye muamelesine teşebbüs olmuştur. Bakû teşkilâtının faaliyeti meclise ayrıca takdim edileceğinden bu babta daha fazla tafsilâta lüzum yoktur.

Bakû Teşkilâtı

Merkezi heyetin faaliyetine gelince, bunu anlamak için bir kere merkezî heyetin esas teşkilâtına vakıf olmak lâzımdır.

Merkezi heyet, teşkilât, tebligat, matbuat, revabıt, istihbarat, harbî şubelerinden bir de umumi kitabat ve malî şubesinden terekkep eder.

Teşkilât şubesinin faaliyeti: bu şube faaliyetini Türkiye ve Kafkasyaya ait olmak üzere üç ay zarfında memul olmayacak derecede tevsi etmiştir. Ayrıca tafsili görüleceği üzere bilhassa İstanbul ve etrafı, maden ocak mıntıkaları ve Karadeniz sahilleri gibi Avrupa emperyalistlerinin istilâsına maruz

mintikalarda çalışmış ve şark beynelmilel konferansı ile teşkilâtımız kongresine yüze yakın vekil bulunmasına muvaffakiyet hasıl olmuştur.

Kafkasyada kalmış olan Türkiye amele ve rençberleri arasında teşkilât arttırılmış ve böylece memleketimizde fikir neşrine hadim ve mühim bir basamak daha vücuda getirilmiştir.

Yeni Şubeler :

Arzulunduğu gibi Anadolu ve Rusya dahilinde faaliyette bulunmuş Anadolunun muhtelif mahallerine gönderilmiş arkadaşlar tarafından aşağıda gösterilen şubeler teşkil edilmiştir; bu şubeler vekillerini elyevm kongremize göndermiş bulunuyorlar.

İstanbul şubesi 919 senesi bidayetinden beri hali faaliyettedir. Haziran bidayetinde Bakûdan iki arkadaş gönderilmişti. İstanbul şubesinden bugün kongrede müteaddit vekiller bulunuyor.

Zonguldak şubesi: Abdurrahman ve Ahmet yoldaşlar Haziranda teşkilât için gönderilmişti; Ereğli ve Zonguldakta şubeler açarak faaliyette bulunmuşlar ve kongreye vekiller celbe muvaffak olmuşlardır.

Trabzon ve havalisi: Yusuf Kemal yoldaş tarafından Trabzon ve Rizede şubeler açılmıştır.

Nahcivan şubesi: Nahcivanda hem Anadolu ile muvasala ve münasebet temin etmek hem orada bir şube açmak üzere Haziran evasıtında Cemal yoldaş ile Salih Zeki, Hilmi, Hakkı, Nurettin yoldaşlar gönderilmiş ve orada bir şube açılarak arzu edilen şekilde faaliyette bulunmuş. Salih Zeki yoldaşa Erzurum, Sivas, Ankara ve Trabzon havalisinde faaliyette bulunması için vekâlet verilmiştir. Yakaterinadar, Novuruski, Tvapsa şubeleri Temmuz evahirında Kuban ve Çorni Mora (Karadeniz) gubernası ile Anadolunun Karadeniz sahillerinde teşkilât yapmak, konferansa ve kongreye vekiller getirmek üzere gönderilen Baha Ali yoldaşla diğer yirmi arkadaş tarafından Yakaterinadar, Novuruski, Tvapsada şubeler açılmış ve Anadolu ile bu şubelerden yüz yirmi beş kadar vekil getirilmiştir. Bunlardan elli biri Türkiyeden ve yetmiş şimalî Kafkas ve Karadeniz sahilindedir.

Bundan başka Bakûda bir şube teşkil edilmiştir. Oltuda bulunan

teşkilât ile münasebette bulunmak üzere Yusuf Ziya ve İranda Hintli efrad arasında propagandada bulunmak üzere Sadık, Kuban ve Rostof havalisinde kesif miktarda sivil Türk esirleri bulunduğu anlaşıldığından oralara da Nafizade Alaaddin, Borş Vecitof yoldaşlar gönderilmiş ve askerî teşkilât için binden fazla Türk esir ve askerleri toplanmıştır.

Matbuat ve Tebligat Faaliyeti :

"Yeni Dünya" gazetesi: Bakûda tekrar intişar ederek bugüne kadar on bir nüsha çıkmış her nüshadan iki bin adet Türkiyeye bin adet Azerbeycana, üç yüz elli adet Rusya ve İrana, üç yüz elli adet Türkistana gönderilmiştir. Şimdi her bir nüshadan ihtiyat olarak dört, beş yüz adet depoda mevcut bulunuyor.

Telif ve Tercüme Komisyonu .

Bu nam ile bir komisyon teşkil edilerek kanunuesasî, Komünist fırkası programı, Leninin tercümei hali, Leninin burjuvazya demokrasyası ve proleterya diktatörlüğü hakkındaki nazarları, Komünist programının şerhi, Komünist beyannamesi (Manifest), Say ve sermaye, Bolşevizm nedir, Şûra hükûmeti nedir ve nasıl teşkil edildi, Kırmızı ordu kıtaatı, Fırka hücreleri talimatnamesi, Çocuk dostu, Mektebe kadar terbiye müesseseleri talimat ve programları namıyla on iki adet kitap tercüme edilmiştir.

Leninin tercümei hali, Şûralar hükûmeti nedir, Komünist (bolşevik) programı, Burjuvazya demokrasyası ve proleterya diktatörlüğü namındaki kitaplar tab edilmiş diğerleri tab edilmek üzeredir. Bunlardan başka Komünizm elifbası, Hükûmet ve inkılâp, Altına ibadet, Büyük başlangıç, Enternasyonal tarihi, Mahkeme ve sosyalizm Kanunuesasî kitapları da kısmen tercüme edilerek yakında ikmal edilecektir.

Levhalar: ressamlarımız tarafından amele ve rençberlerimizin geçirdikleri elim hayata dair yirmi dokuz levha da tersim ve teşhir edilmiştir.

Siyasî kurslar: Bakû teşkilâtına merbut olmak üzere on yedi Haziranda bir de siyasî fırka mektebi açılmıştır. Bu mektepten maksat amele ve asker arasında içtimaî inkılâbın esaslarına vakıf yoldaşlar yetiştirmektir. Mektep elli

talebe ile tedrisata devam etmiştir. 4 Eylül 1920 tarihinde birinci devre ikmal edilmiş ve kırk genç Komünist şahadetnamesi almıştır. Mektepte okunan dersler şunlardan ibaret idi: tarihi medeniyet, içtimaî inkılâp tarihi, iktisat, iktisadî siyasî, Komünist programı, Türkiye inkılâp tarihi, şûralar hükûmeti kanunuesasisi, * kuavirasyonlar, fırka tebligat ve teşkilâtı, coğrafya, tarihi umumi, musiki.

Rabıta İstihbarat Şubesinin Faaliyeti.

Bu şubenin şarka ait rabıta ve istihbar faaliyeti Türkistanda teşkil olunan, Pamirden Bahri Hazere kadar intişar etmiş olan beynelmilel şark tebligat şurası vasıtasıyla cereyan etmiş ve yeniden garba doğru tevsi edilerek Nahcivan ve Karadenizde tesis olunan bazı noktalarla irtibat temin olunmuştur. Bu şube tarafından şimdiye kadar otuz dört arkadaş işe gönderilmiş bu ahvale dair yirmi dokuz lâyiha ve mektup alınmıştır. Bu muharrerat içinde kıyam hareketlerinin başında duran kumandan ve valilerden küçük zabıt, amele ve askerlere varıncaya kadar bir çoklarının gönderdikleri mektuplar vardır ki bunların muhteviyatı memleketin muhtelif tabakaları arasındaki ahvali ruhiyeyi pek aşikâr olarak göstermektedir, Türkiyede kumandan ve valinin, paşalar da dahil olduğu halde bolşevizmin halâskar bir kuvvet olarak addedildiğini söylesek doğru olur. Yalnız büyük memurlar komünizmin Türkiyede de tedricen ve yukarıdan aşağıya doğru ve muhil bir şekilde tatbiki mümkün olacağını düşünmekte, amele ve askerler ise harbin ve millî müdafaanın en büyük ağırlıkları kendi sırtlarına yükletildiğinden ve zengin sınıfların kendilerini yine istedikleri gibi soyduklarından şikâyet ederek buna nihayet vermek için çare aramaktadırlar.

Hülâsa Antantaya karşı son azim ve kararlarla mücadeleye girişmiş Anadolu içtimaî inkılâp için şarkın hiç bir tarafında görülmeyen istidatlar göstermektedir. Anadolunun Trabzon, Erzurum, Eskişehir gibi şehirlerinde Komünistliği alenen müdafaa eden "Albayrak", "İşçi"namlarıyla gazeteler çıkarılmış ve İstanbulda Komünist arkadaşlarımız tarafından "Kurtuluş" isminde bir mecmuanın neşrine muvaffakiyet hasıl olmuştur. Beş numarası çıkan bu mecmuada Üçüncü Enternasyonal ile müttefiklik çalıştığı alenen yazılmaktadır ki, kongremiz

bu gazetelerin müessis ve muharrirlerinden bazılarını faaliyeti içine almış olmakla haizi şereftir.

Harbî Şubenin Faaliyeti :

Daha Türkistanda iken Türkiyede tebligat ve teşkilât işleriyle meşgul olmak üzere gönderilen Abid Alim yoldaş tarafından Bakûda Türk esir askerlerinden mürəkkep bir Komünist kıtai askeriyesi teşkil edilmek üzere teşebbüsatta bulunulmuştu. Merkezi heyet Bakû teşkilât işlerini yoluna korkmaz, kıtai askeriyeyi kendi idaresine alarak kumandan ve siyasi mürebbiler tayin etmiş ve sevkiyat cihetiyle her teşekkül eden askerî kıtanın bir kumandanlığa merbudiyeti lüzumuna nazaran bu kıtanın da on birinci ordu kumandanlığına merbudiyeti temin edilmiştir.

Bir müddet sonra Türkiyeden alınan haberlerde mümkün olduğu kadar süratle muavenet edilmesi arzu ve talep edildiğinden burada mevcut Türkiyeli amele ve rençberler ile üseradan daha bir çoklarının ilhaki ve teşkilâtın ikmalî ile sonunda fırkai askeriyenin Anadoluya gönderilmiş ve bu maksatla Rusya şuralar hükümeti ve on birinci ordu kumandanlığı ile şube müzakerata başlayıp esasî maksadını elde etmeğe muvaffak olmuştur.

Bu suretle eski Komünist kıtai askeriyesi bu kızıl fırkanın eski kadrosuna kabul edilmiş ve birinci nişancı alayı namıyla bir alay teşkil ve yeni kumandan ve siyasi komiser tayin edilerek fırka karargâhı da küçük miyasta teşkil edilmiştir. Bundan başka içeri Rusyadan üserayı toplamak için yirmi kadar arkadaş gönderilerek oralardan gönüllü celp edilmeye başlanmış ve Azerbeycan hükümeti dahilinde ise Türkiyelilerin seferberliği ilân edilmiş ve işte başlanılmıştır.

Birinci alayın mevcudu az müddette vezayyüt ile yedi yüze karib bir hale geldiği ve seferberlik muvaffakiyetle devam ettiği sıralarda Moskovadaki Anadolu elçiliğinin vekili olan İbrahim Talî beyin on birinci ordu kumandanı ve merkezî heyet ile mülâkatında "Türkiyenin adama ihtiyacı yoktur. Ancak esliha ve cephaneye ihtiyacı vardır" yolunda vaki olan ifadesi üzerine ordu kumandanlığı tarafından seferberliğin durdurulması hususundaki istifsara tarafımızdan muvafakat verilerek seferberlik durdurulmuştur. Böylece on beş yirmi

bin kişilik müsellâh bir kuvvetin müstevlilere karşı gönderilmesinden -mahza Anadolu kıyamcılarını ile arada bir suitefehhüm vücuda getirmemek maksadıyla- sarfı nazar olunmuş ve mühim bir fırsat elden kaçırılmıştır. Şimdiki halde mevcudu bine yaklaşan alayın ikinci haftaya kadar Anadoluya sevki hazırlıklarıyla uğraşmaktadır.

Bundan başka harbî şube yanında bir de esirler şubesi açılmış ve Rusyanın muhtelif yerlerinden gelen esirlerden askerliğe gidemeyenler arasında teşvikat işlerine girmi verilerek bir taraftan da yaşeleri temin edilmiş ve şimdiye kadar Bakûya gelen 1099 esirden 349 kişilik iki kafile Türkiyeye gönderilmiştir.

Kitabat ve Maliye Şubasının Faaliyeti :

Merkezi heyetin yirmi altı Mayıs 1920'den 10 Eylül 1920 tarihine kadar devam eden muamelâtı kuyudat defterlerine göre 1401 giden 2029 gelenlerden ibaret olmak üzere 1603 kâğıt yekûnuna baliğ oluyor. Bu muharrerat içinde fırka işleri için 52 ve askerî işler için 21 kişiye verilen tasdiknameler vardır.

Maliye İşlerine Gelince:

Burada meclis Suphi yoldaşın sözünü keserek hesabat hakkında mecliste tafsilli malûmat verilmesine müsaade olunmamış ve hesabatı tetkik ve neticesini arz etmek üzere Ahmet Cevat, Yakup ve Abdürrahman yoldaşlardan mürekkep bir komisyon seçmiştir. Bununla beraber Mustafa Suphi yoldaş maliye cephesinden teşkilâtın geçirdiği muhtelif devirleri muhtasarca anlattıktan sonra sözlerini şöyle bitiriyor:

Bu tafsilâttan anlaşıldığı üzere teşkilâtımızın masrafı büyük bir tasarruf ve itidal ile icra edilmektedir. Bunun sebepleri:

1- Türkiye ile muvasalanın son zamanlara kadar pek müşkül olması dolayısıyla muntazam para gönderilmesinin temin edilmemiş olması.

2- Memlekette masrafı kontrol edecek yüksek teşkilâtın henüz mevcut olmaması cihetiyle, giden tebliğcilere asgarî miktarda para verilerek fedakâr hislerinin inkişafına çalışılması ve nihayet ihtiyat bir kısım meblâğın muhafazası fikirleri ile izah olunabilir. Hazırda yollar temin edilmiş olduğu gibi mesul arkadaşlarımız da İstanbul ve Anadolu'da çoğalmış olduklarından

ciddi faaliyet neticesinde kasamız varidat ve medfuatın süratle yükseleceğine şüphe yoktur. Bununla beraber bizim para sarfiyatında tasarruf, teftiş ve ihtiyat prensiplerini terk etmemeiz lâzım gelir.

Bugün beynelmilel inkılâp muhitinden yardım almakla beraber düşünmeliyiz ki memlekette kara kuvvetlerle çarpışarak beynelmilel inkılâp muhitiyle münasebete girişemeyeceğimiz zamanlar da gelebilir. Bu gibi zamanlarda müzayakaya tahammül hissiyatını şimdiden kazanmaya çalışmalıyız.

İşte arkadaşlar, böylece size altı senelik harp ve mübareze tarihinin muhtelif safhaları hakkında malûmat verdiğim gibi aynı zamanda Türkiye Komünist teşkilâtı merkezî heyetinin hülâsa faaliyetini arz etmiş oldum. Heyeti merkeziye bu faaliyetiyle Türkiye amele ve rençber halkının zalim ve yağmacı devletler ayağı altında ezilmiş olan hukuk ve mutalbatını beynelmilel inkılâp ufuklarında göstermeğe muvaffak oldu. Şimdi ise bu hukuk ve mutalbatı kırmızı bayrak halinde Türkiye ve Rusyadaki Komünist arkadaşlarımızın birleştikleri bu muhterem kongreye takdim ile vazifesini ikmal etmiş oluyor. Bu kongrede birleşerek inkılâpçılıktaki itimat ve kuvvetlerini arttıran Komünist arkadaşlarımız mukaddes bayrağımızı yere düşürmeyerek zafer ve ikbal yolunda daima ileriye büyük adımlar atacaklarına emniyet ve itimadımız tamdır.

KONGRENİN SÖNÜNDA MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞIN NUTKU

Teşkilât devirlerini geçiren ve şimdiye kadar birer grup halinde yaşayan Türkiye Komünistleri bu kongrede müteşekkil ve müttehit bir fırka olarak çıkmakla yeni bir devrei hayata ayak basıyorlar. Fırkanın önünde duran birinci vazife: bundan sonra memleketimiz amele ve fıkara rençberleri arasında fikrimizi kuvvet ve süratle neşrederek halkın mukadderatını kendi eline verecek sebep ve kabiliyetleri hazırlamaktır. Türk Komünistleri üç seneden beri Rusya içtimaî inkılâbı içinde bir çok safhalardan geçtiler.

Zaman olduki karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler Türkiyede amele ve rençber sınıfının mevcut olmadığını ve olsa bile hammalların memurlardan iyi yaşa-

dıklarını söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara ve Eskişehirde vücuda gelen amele ve rençber teşkilâtları seslerini yükselterek gösterdiler ki Türkiyede amele ve rençber namı altında inkılâpçı mühim bir sınıf yaşıyor. Ümitvarız ki İstanbul ve Anadolu amele ve rençberleri yakında müstevli ve zalim bütün kuvvetleri toplayarak hayat ve mübareze faaliyetini kendi kollarına almak iktidarını göstereceklerdir.

Zaman oldu ki, Türkiye amele ve rençberleri müstebit vali, hâkim ve paşalar karşısında söz söylemek cesaretini bile gösteremezler; fakatson vekayi gösteriyor ki, İstanbul hükûmetinin ve padişahın İngilizlerle birleşerek memleketi sattığını halk pek iyi anlıyor; Türkiyenin mazlum amele ve rençber ve askerleri bu alçaklığa bu hiyanete karşı süngüsünü oradaki ağa ve paşaların göğsüne çevirmiş, muharebe ediyorlar. (Alkışlar)

Ve nihayet zaman oldu ki arkadaşlar, Türkiyede Komünist teşkilâtı olmaz dediler; fakat Türkiyenin muhtelif şehirlerinden gelen Komünist vekiller bunun aksini ispat ettiler, Türkiyede amele ve rençber Komünist teşkilâtı gittikçe genişliyor ve kuvvet kesbediyor. Şimdi Komünist fırkasının müstemlekâtçı kuvvetleri ezmeye âzim işçi halka rehber olacağına hiç şüphe edilemez. (Alkışlar)

Komünizm meşhurlarından (Engels) bir eserinde diyor ki Yeryüzündeki tehnika zulme alettir. Zaman gelecek ki, tehnikanın terakkisi eseri olarak yeryüzünü kan deryaları alacak ve zalim emperyalistlerin taçları bu kan deryasına yuvarlanacak da bu tacı yerden kaldırıp başına koymaya cesaret edecek adam bulunmayacaktır. İşte bu devir hulül etmiştir: Rusyada, Almanyada, Avusturyada, Türkiyede çarlık, imparatorluk, padişahlık, artık bir daha necat bulmayacak tarzda yıkıldığı halde hiç kimse cesaret edip de o taçları başlarına geçiremiyor.

Vaktiyle halka zulüm edenler bugünkü amele ve rençber inkılâbı huzurunda diz çökerek mazlum halka taraftar ve hizmete amade gözüküyorlar. (Alkışlar)

Memleketimizde her türlü derece ve sınıf* ahit veyalanlarının yerinden oynadığı böyle bir devirde, böyle bir deviri buhranda işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte doğru

yolu göstermek vazifesi Komünist fırkasının uhdesine düşmektedir. Komünist fırkası için memlekete musallat olan haricî düşmanları kovmak nasıl bir vazife ise, dahilde halkın sırtından geçinen yağmacı tufeyli sınıflarını da hazır yiyicilik halinden çıkarıp yumruk altında işletmek de o derece esaslı bir vazifedir. Bu iki cihetin temini ile dir ki Komünist fırkası mazlum amele ve rençber halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyeti içtimaiye, adaleti hakikiye nail olmuş olacaktır. Onun için son söz olarak diyelim ki:

Yaşasın Türkiye Komünist Fırkası !

Yaşasın Dünya Proleteryasının Birliği !

Yaşasın Üçüncü Enternasyonal !

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTAV TARİH ARAŞTIRMA

ÜÇÜNCÜ KISIM

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

Üçüncü kısım

Trabzonda (28-29) Kânunusani (1921)de öldürülen on beş yoldaştan (Suphi)ye dair mecmuamızın birinci ve ikinci kısımlarında mufassal malûmat verilmiştir.

Burada ise: Ethem Nejad ve Hilmi oğlu Hakkı yoldaşlar hakkında elimize geçmiş materyellerin bazılarını dercedeceğiz.

Tahrir Heyeti.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI VAKFI

ETHEM NEJAD ARKADAŞ.

Mustafa Suphi faciasını yad ederken, bu faciada beraber kurban giden Ethem Nejad arkadaşı da yad etmemek mümkün değildir. Ethem Nejad arkadaş, bu grup dahilinde Suphiden sonra en münevver, en değerli, ve umumuna nisbeten de daha eski inkılâpçı bir arkadaş idi. Evet, Ethem Nejad, gerçi çok eski bir sosyalist değildi; onun sosyalistliği ancak 1918 senesinden başlıyordu. Ve sosyalizmdeki vukufu da, alelumum o günkü Türk sosyalist ve Komünistlerinin ekserisi gibi, çok derin ve âlimane değildi; tam bir Marxist noktai nazarına malik usul sahibi bir Komünist sayılamazdı. Fakat kendisinin mütenevvi ve geniş malûmatı, mücadele ve teşkilât işlerinde kazanmış olduğu görgüsü, muhtelif memleketlere olan tetkikat seyahatından ettiği müşahadat ve ihtısasatı, onu Türkiye genç münevverleri arasında, müstait bir sosyalist yapmış idi.

Ethem Nejad yoldaş, eskiden beri gençler arasında ve yoksul münevverler arasında teşkilât işleri içinde kafasını yormakta idi. Onun 1914 ve 1915 senelerinde Eskişehirden oturarak, ekser Anadolu merkezlerindeki muallim ve muallimeleri teşkil ve taazzu ettirmek için sarf ettiği emekleri, yazdığı ve bu gün "C. Selim" yoldaşa da bir çok nüshaları bulunan uzun uzun mektupları kıymeti haizdirler.

Fabrikaların ve hususi sanat yurtları ve tezgâhların münevver sanatkârlarından ustalardan ustabaşlarından mürekkep olan bir "Osmanlı Sanatkâran Cemiyeti" mevcut idi. Muharebe zamanlarında biraz daha Türkleşen, ve Türkçüleşen ve "Türk Ocağı" ile bir siyaset takip ederek bir "yuva"ya sinen bir cemiyetin hayatında da, Ethem Nejad yoldaşın iştirak ve rolü mevcut idi. Bilâhare "Türk

Sanatkârlar Yurdu" namıyla adını Türkçüleştiren bu cemiyet, daha ziyade Türkçüleşmesinde, belki de, Ethem Nejad yoldaş en müessir rolü oynamıştı. Çünkü gayet garip olarak, Ethem Nejad yoldaş, kendisi "Çerkes" olduğu halde, hemen 1917 senelerine kadar mutaassıp bir "Türkçü" idi. Ve Türkçülüğe, Türkçülük terbiyesine dair bir kaç risale bile yazmış ve neşrettirmiş idi. Fakat Ethem Nejad Türkçülüğünde de bir yenilik ruhu, yeniye doğru koşmağa temayülü mevcut olduğunu inkâr etmemek lâzımdır: Nejadın takip ettiği Türkçülükte, "Yeni Mecmua"cıların hükümet vesait ve kuvveti ile propaganda yapmakta oldukları "ananeperestlik" (Тралиний-анализем) (Traliniy-analizem) namı altındaki muhafazakâr ve mürteçilik, ve "hâkimiyeti milliyenin saltanatta temerküz ve tecellisi" perdesi altındaki mutlakiyet hastalıkları yok idi. Onun takip etmekte olduğu Türkçülük; "Ziya Gök Alp" in mistik, iskolâstik idealizme karışık propaganda yapmakta olduğu, ve bir "Osmanlı" gazetecisi tarafından bihakkın "kara tehlike" diye tesmiye edilmiş olan "mürteci Türkçülük"ten tamamen ayrı idi.

Fakat biz, bir milletperver olduğu halde, sosyalizm ve Komünizm hareketlerine gelip karışmış bir "yabancı" nazarıyla bakılabilmek ihtimalinden, Ethem Nejadı uzak tutmak isteriz. Onun, 1914 senesinden beri muallime ve muallimler arasında teşkilât işlerine dair propaganda yapmakta bulunmuş olması, ve "sanatkâr"ların "meslekî" uyuşmaları için eskidenberi çalışması gösteriyor ki, Ethem Nejad da eskiden beri bir "millî sosyalizm" temayülü mevcut idi. Bu "millî sosyalizm" meselesine dair nasıl bir nazariye beslemiştir, bilmeyiz. Fakat bizzat tercümei hali gösteriyor ki -eğer tesmiye mümkün ise !- eski bir "millî sosyalist !" karşısında bulunuyoruz. Çünkü o, 1918 senesine kadar hem bir "Türkçü" ve hem bir "amelî sosyalist"tir. 1918-1919 senelerinde Almanyada fazla kalan Ethem Nejad arkadaş, oradaki amele ve sosyalizm hareketi ile daha yakından tanışmıştı. Ve 1918-1919 senelerinde, Alman müstakil sosyalistlerin hareketlerine, bazı Türk arkadaşlarıyla beraber, bilfiil iştirak etti. Bu esnada sosyalizm meselelerine gerek amelî gerek nazari cihetten daha ziyade tanışmış olan Ethem Nejad yoldaşı biz, artık bir "proletarya mücadelesi" mânasında olarak "sosyalist" kabul edebiliyoruz. Ve bilâhare kendisine "Komünist" unvanını iftiharla intihap ederek, "Üçüncü Enternasyonal"ın

inkılâpçı kıvılcık bayrağı altına giriyor.

Kendisine henüz "Komünist" unvanı vermeğe korktuğu bir devrede biz "Ethem Nejadı" sosyalist olarak görmüş idik. Onun sosyalistlik devrindeki faaliyeti "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası" namıyla 1919 senesi 23 Eylül tarihinde İstanbulda teşekkül eden bir münevveran ve gençler teşkilâtı dahilinde, ve bu mahfelin neşrettiği "Kurtuluş" mecmuasındadır. Bu devredeki faaliyetimizde, sıkı bir müşareket mevcut idi. Onun için, burada bir iki şahsî hatırayı da zikretmeden geçemeyeceğim. Bize tecrübeler göstermiş idi ki, sosyal demokrat fırkası merkezi umumisinin, içtimaî inkılâba ve amele menafına hadim ananeler azcılıkta idi ve binaenaleyh, amelelerin hayli incizabları (sempatileri) olduğu halde, ilerletmek mümkün olamıyordu. Sırf şahsî mevki ve menfaat için, fırka teşkiline iştirak etmiş olan doktor Hasan Rıza, Halid, dava vekili Vasfi, Tayfur ve saire gibi büyük burjuvaların yamakları, uşakları; ve küçük burjuva olmağa çalışan yordakçılar, fırkanın emekçiyle temasına inkılâpçılar temasına mani olmaya çalışıyorlar; inkılâpçı unsurları dahilî mücadele ihtiyacı karşısında bırakıyorlardı. Diğer taraftan "Hüseyn Hilmi"nin diktatörlüğü altında bulunan "Türkiye Sosyalist Fırkası" dahilinde aynı vaziyetle, aynı mücadele devam ediyordu. Fırkayı dahilen fethetmek, Hilminin diktatörlüğünü devirmek için çalışan Sadreddin Celâle karşı da Hilmi "yoldaş" -sosyal demokrat fırkasında, doktor Hasan Rızaların bize karşı devam ettirdiği mücadeleyi devam ettiriyordu. İşte bu kargaşalık esnalarında teşekkül eden "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi", Ethem Nejad yoldaşa göre de bir münevverler teşkilâtı olduğundan daha ziyade halk kütleleri teşkilâtı olan "Sosyal Demokrat" ve "Türkiye Sosyalist" fırkaları ile uyuşmak, birleşmek lâzım idi. Benim kanaatıma göre de, böyle bir ittifak vücuda gelmediği takdirde, kütleyi son yeni fırkaya çekmek zor olacağı gibi, ötekiler dahilinde de sırf onların rehberleri arasındaki o "yarı burjuva" ekseriyetleriyle amele menafına pek büyük bir iş görmek mümkün olamayacaktı. Ve nasıl, ki halâ da, olamıyor. İşte, Ethem Nejad yoldaşın her üç fırkada hüküm süren "başkayyumculuk" (sıparatizm) temayülâtına rağmen, bu üç fırkanın birleşmesine bütün samimiyeti ile çalışması, onun gayet amelî ve musip bir noktai nazara malik olduğunu gösteriyor. Fakat çok yazık, ki ta o günden itibaren İstanbul

amelesi arasında bir "ceht birliği" vücuda getirecek olan bu teşebbüsümüzde biz muvaffak olamadık. Hüseyin Hilminin o günlerde, diktatörlüğü, sosyal demokrat merkezi umumisinde kahir ekseriyetin küçük burjuvalar elinde olması, son üçüncü genç mahfeldeki bazı genç arkadaşların fazla sinirliliği, umumi sosyalist konferansı akdine vaziyeti siyasiyedeki buhranların ve hareketin gençliğinin müsaade etmemesi, bu lâzım teşebbüsü neticesiz bıraktı. Bu Ethem Nejadla benim müşterek bir muvaffakiyetsizliğimiz idi. Bu teşebbüsündeki muvaffakiyetsizlikten sonra, Ethem Nejad yoldaş, kendi arkadaşları arasındaki "teşditi efkâr"dan, sırası geldikçe şikâyet etmeğe, ve ilk fırsatta Rusyaya geçerek orada çalışmağa istediğini ve daha da inkılâp stajı yapıp geldikten sonra bu cephe birliğini kuvveden fiile çıkarmağa muhakkak muvaffak olacağını söylemeğe başlamış idi. 1919 senesinde muhtelif amele teşkilâtları ve muhtelif sosyalist "fırka"-ları tarafından "intihabat kanununu" protesto etmek üzere, toplanan "İstanbulun ilk sosyalist ve amele mitinginde" (azizim, bu miting, bizim yapmak istediğimiz tek cephenin mukaddemesidir) diye ümitlenmiş idi. Ve ben de ümide düşerek natıkamda o suretle idarei kelâm eylemiş idim. Fakat bilâhare, tecrübe de aldanmış olduğumuzu gösterdi.

Ben Anadoluya geçtikten sonra kendisinden mektup alamadım. Rusyaya hareket ederken, Samsundan yazdığı mektup, hükümet eline geçtiğinden okumak mümkün olamadı.

Ethem Nejad yoldaş, Suphi kadar, bir kalem sahibi idi. Yazdığı makaleler âlimane olmamakla beraber, telkin kuvvesine malik ve caziptir. Zamaniyla Edirne'de neşredilmiş olan "Say ve Âmel Mecmuası" başlıca Ethem Nejadın eseri sayılabilir. Kendisine yazdığı makaleleri arasında, küçük burjuva ve münevveran sosyalizmine temayül gayet sosyalist ve hatta Komünist namı verdiğinden sonra, kuvvetli gözükmekle beraber, çok samimi ve inkılâpkâranedir. Sanki ondaki, küçük burjuva ve münevveran temayülü onları inkılâp hareketine celp ve cezb için, kullanılmış mahirane bir "manevra" gibi görünmektedir.

Sosyalizm ve Komünizm hareketi henüz pek genç olan Türkiye için bunlar en şayanı dikkat simaları idi. Alelumum memleketlerde sosyalizm hareketinin başlangıçlarında böyle şahsiyetler zuhur ederler ve kendi devirlerine ait vazifeleri muvaffakiyetli muvaffakiyetsiz ifa ederler. Bunların hayatlarının ve eserlerinin tetkiki, o memlekette

sosyalizmin ilk inkişafında almak istediği istikametleri gösterir. Bu itibarla biz, ölümlerini acılarıyla karşıladığımız bu arkadaşlarımızın eserlerini toplamak ve tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Bilhassa, bu eserlerin bugün henüz propaganda kuvvetleri de mevcut bulunmakta olduğundan, bunları toplayıp neşretmek genç Türk Komünistlerinin borçlarındandır.

23 Kânunusani, 1923

"Zehmun" (Zenon ?)

DARÜLMUALLİMİN Lİ GENÇLERE

Anadoluda Rumelide, on seneden fazla sizin aranızda, sizin metruk ve mahrum muhitinizde sizinle hemdert yaşadım. Parlak üniformalı ve şık tuvaletli sultanî talebesi sizlere tezyif nazarlarıyla bakarken, ben sizlerde çok yüksek çok vakur ruhlar okudum...

Biliyordum ki siz hep proleteryanın çocukları idiniz; ekmeğin gücünü çıkararak, sizin karnınızı ve dimağınızı doyurmayan ecir babaların evlâtlarıydınız ... Sizin zekânınız, dirayetiniz, liyakatınız bile olsa sizi zadedân mektepleri almazdı; alamazdı.

Siz darülmuallimine ancak yaşayacak biraz ekmeğin bulmak ve pek inkişaf edemeden ihtiyaç fikrinizi doyurmak için geliyordunuz. Maarif nezaretleri size üvey evlât nazarıyla bakardı. Çünkü siz kimsesizdiniz; halis proleteryanın çocukları idiniz ...

Yemek, içmek ve yatacak bir bucak bulmak için geldiğiniz darülmualliminde kazandığınız sanat, malûmat ve ilim sizin şahsiyetinizi onlar nazarında değiştiremezdi. Çünkü siz yine proleterdiniz, yine burjuvanın hademesi idiniz!..

Siz süslü ve zarif giyinemiyor, şık gravat bağlayamıyor, salon beylerine mahsus temennaları edemiyor, burjuvalara mahsus reveransları yapamıyordunuz. Onun için siz tezyife, tahkire lâayık işçi ve köylü makulesi insanlardan idiniz!..

Burjuva hükümetleri sizden öç almak için sizi köyler içinde çalışmaya mahkûm ediyordu. Zehi mantık!. Bu nasb ve tayin onların, o sarayların saltanatların maarif nezareti nazarında bir mahkûmiyet, bir sefalet idi. Siz,

Darülmualiminliler kendi öz sınıfınız, ezilen, soyguna uğrayan ve cahil bırakılan biçare halkın arasına girdiğiniz zaman köylüyü, köy çocuğunu işçi yavrusunu kurtarmağa çalışıyordunuz, sevine sevine çalışıyordunuz; onların bir mahkûmiyet addettiği hali siz mazhariyet addediyordunuz...

Burjuva Maarif nezaretleri zengin çocuklarına mahsus mekteplerin muallimlerini takdir ve tahsin eder ve mükâfatlandırırken siz ömürlerinizi bir lokma ekmeğe kifayet etmeyen maaşınız ile köylerin, kasabaların ıssız sokaklarında, harap ve yıkık evlerinde sefil bir hayat geçiriyor, aile teşkil edemiyordunuz, teşkil etseniz bile bu aile sefalet ve mahrumiyet içinde sürükleniyordu... Siz biliyordunuz ve fiilen öğreniyordunuz ki aile sizin değil, aile zenginlerin, burjuvaların, eşrafın, devletlularındır. Sizin için aile mefhumu bir ademdi. Ziyetli kelimelerle burjuva edebiyatının yazdığı sena ettiği saadeti aile yokluktan, sürünmekten, hiçten başka bir şey değildi...

Darülmualiminli genç ! Sen kendini çok iyi bilirsin, ki sen proleter evlâdısın... Baban nasıl kolunun kuvveti ile çalışıyor ise sen de günde on on beş saat kafanı yorarak, beynini patlatarak çalışacaksın... Bu gün daha pek genç ve mektep talebesi isen yarın bu günkü tarz hükûmetin mahkûr gördüğü bir iptidaî mektebi mürebbisi olacaksın... Ve muallimlerin çektiği, azabı, açlığı çekmeğe ve mektebin ve talebelerin ile devletluların mektepleri yanında hakir kalmağa mahkûm olacaksın!..

O halde ey genç, ey yarının mürebbisi, şimdiden menfaatını bil!..., Sen gündelikle çalışan işçiden başka bir şey değilsin!. Koluyla çalışan uzvî faaliyetini bir lokma yiyeceğe hasreden bu haksız ve hain cemiyet içinde ilinden, fenden hisse ve kısmet alamayan biçare işçi gençler ile bir sırada, bir halde, bir endişede olduğunu idrak et. Onlarla el ele ver, (yevmi cedit, rızkı cedit) yaşayan sınıfın gençleri, çocukları ile birlikte çalış, yarının inkılâp hazırlıklarını yap.

Bu inkılâp tufanının başlangıcından evvel Darülmualiminleri ikmal edip hayata giren meslekdaşların, görmüyor musun ki, eziliyor, eziliyor da öz iktisadî haklarını müdafaa etmek liyakat ve azmini göstermiyorlar. Onlar gençliklerinde eğer

bütün ezilen, çalıştırılan, soyulan amelenin gençleri ile ittifak edip iktisadî ve siyasî haklarını müdafaa zımında sendikalar, işçi dernek ve birlikleri teşkil etmek yolunu öğrenmiş olsalardı bu gün mesleğimiz esarettten kurtulmuş olurdu..

Silkininiz, yarınki müdafaa şurasını, siz bu gün gençler birlikleri içinde dünün işçi gençleriyle birlikte kuracaksınız Silkininiz bütün yeni bir hayata ve muzaffer bir inkılâba ait taassupsuz, riyasız ve pek ileri bir zemini gençlik teşkilâtınız gençlik birlikleriniz, gençlik heyecanlarınız hazırlayacaktır.

Proleter genç ! Bil ki sana kuvvet ve nüfuz verecek, seni devletluların kuru bir altı olmaktan kurtaracak yalnız Komünizmdir.

Sen çalış ve öyle kudreti ortaya koy ve öyle muhit vücuda getir ki -- Karl Marks ve Engelsin, bugünkü cemiyetin belki anlamaya muvaffak olamadığı en ince, en esaslı naslarını tatbika vesait ve imkân hazırla !...

İstakbal sensin proleter genç !.. Sen Komünizm etrafında ne kadar faaliyet ibraz edersen biz istikbalden o kadar emin olacağız ve yaşasın kırmızı gençlik diyeceğiz !..

Darülmualiminli yoldaş !

Kırmızı inkılâp için gençliğin seferberliği var.

Arş iş başına !...

Ethem Nejad

MÜSTEMLEKÂT MESELESİ HAKKINDA HİLMİ OGLU HAKKI
YOLDAŞIN NUTKU.

Yoldaşlar !

Üçüncü Enternasyonalin İkinci Moskova Kongresi, müstemlekât meselesini müstesna bir ehemmiyetle ruzname müzakeratına koydu. Zan ediyorum ki burada, kızıl enternasyonalî sarı enternasyondan ayıran mühim mümeyyizelerden başlıcasına temas ediyoruz: İkinci Enternasyonalin 1907'de Stuttgartta inikad eden bir kongresi de bu mesele ile uğraşmıştı. Aynı mesele karşısında her iki enternasyonalin aldığı vaziyet bize vuzuhla gösteriyor ki onları yekdi-

ğerinden ayıran şey, aralarındaki sıra numarası farkı değil, fakat hayatî vasıfların tehalüfünden münbais bir fark, bir prensip farkıdır.

Stuttgard kongresinde müstemlekât politikasına dair cereyan eden münakaşalar iki kutup etrafında toplanıyordu. Hollandalı Van Kol, Alman revizyonistleriyle, Bernstein Бернштейн ve Davidle beraber, kapitalist devletlerin yalnız kolonileri muhafaza etmelerine değil, fakat yeni koloniler vücuda getirmelerine ve eskileri genişletmelerine de taraftardır. Bir sosyalist enternasyonal kongrede mühim teşkilâtları temsil eden başların bu kadar sarahatle emperyalist düşünceler izhar etmesine hayret edeceksiniz. Fakat bu bir hakikattir ve onu kapitalist koloni politikası lehine serdolan delillerde açıktan açığa görmek kabildir: onlara göre Avrupa sanayiine mevadî iptidaiye tedarik etmek, daima artan mahsulâtı sanayiye müşteri bulmak, nihayet Avrupada yaşamaya muktedir olamayan fazla nüfusa tazyiki içtimaiden masun melceler, muhaceret ve iş yurtları temin etmek için kolonilere lüzum vardır. Bundan başka kapitalist koloni politikası, koloner etvarların vesayeti altında, koloni halkının medenileşmesini de hazırlar. Van Kol ve kumpanyasına göre, meselâ Felemenk Hindiyası ve Alman Kamerunu ahalsi, memleketlerine müsellâh ve kahhar bir cebir ile Avrupadan ithal olunan medeniyetten dolayı, fazla olarak, minnettar olmalıdır. Nasıl ki Beyabatta, tuzaga düşürülerek demir kafesler içine tıkilan hayvanatı vahşi de sirklerde kırbaç ve şiş tehdidi altında göstermeğe muvaffak oldukları hünerlerden, topladıkları para ve alkıştan ; dolayı mürebbilerine minnettar olmağa mecburdurlar! Stuttgard kongresinin bu prijinal sosyalistleri, nihayet kapitalist müstemlekât politikasını müdafaa eden delillerini marksist bir çerçeveye içine almak marifetini de unutmadılar: müstemlekeler tekâmül kanununa istisna teşkil edemezler; onlar da, sosyalizme kavuşmak için kapitalizmin ızdıraplı yolundan geçmeğe mecburdurlar!

İliklerine kadar egoist bir burjuva kokan bu zihniyette, Avrupa proleteryasını müstemlekât halkı aleyhine ittifaka teşvik eden ++++ bir sinizm vardır ki bu, daha 1907 enternasyonalinde, 1914 faciasını hazırlayan meş'um âmillerin çoktan doğmuş olduğunu bize gösterebilirdi. Revizyonistlerin, proleteryanın enternasyonal vazifesine, bir kelime

ile sosyalizme karşı en alçak hiyanetleri işte buradadır. Bernstein mektebi, işçiye sermaye ile müştereken koloni halkını ekspluvate etmekte marksist bir mecburiyet olduğunu ta'lim ederken, cihanşumul sosyalizm idealine doğru ilerleyen amele sınıfına millî hudutlardan manialar yaparak onu müteferrik ve müteassıp parçalara ayırıyor ve bu suretle düşmanını daima zayıf düşürmek plânını takip eden beynelmilel burjuva stratejisine geniş bir muvaffakiyet sahası hazırlıyordu. 1914 senesi Ağustosunun dördüncü günü, Alman sosyal demokrasisinin umumi harbi icat eden burjuvazi ile ittifak ilân ettiği bu meşum günü, sosyalizm tarihi unutmayacaktır. Ne ise !..

Stuttgard kongresinde koloni politikasını reddeden diğer tarafa gelince, bu, müstemlekâtçılığın proleteryanın sınıfî ahlâk umdelerine mugayyir olduğunu, çünkü koloni politikasını müdafaa eden noktai nazara göre, medeniyetçe daha doğrusu teknik vesait itibarıyla ileri giden milletlerin geride kalanlar üzerinde tahakküm icra eylemesi meşru addedilmek, binaenaleyh insaniyeti hâkim ve mahkûm iki büyük sınıfa ayırmak iktiza edeceğini iddia ediyordu. Maamafih bu noktai nazar, her halde mühim bir akis uyandırmadan sönüp gitti. Onu herkes insaniyeti plâtonik bir aşk ile müdafaa etmek isteyen safdil bir filozof ideoluziyası gibi telâkki etmişti. Ve bütün kongre, sermayeye yeni ve uzun bir ömür vadeden müstemlekât meselesinde sosyalizm aleyhine kurulmuş bir tuzak bulunduğunu göremedi. Bu suretle ikinci enternasyonal, bu sosyal-patriyotlara, sosyal-emperyalistlere, sosyal-opörtünistlere kuvveti tevzi eden şirket, (enternasyonalizm)i bir firma tabelâsı gibi mânasından evvel reklâm kuvvetinden istifade olunan mutantan renkli boş tabir menzilesine indirmiş oldu.

Üçüncü Enternasyonal, müstemlekât meselesini yalnız nazari olarak vaz etmekle iktifa etmedi. O, aynı zamanda hakiki inkılâpçı sıfatıyla bu mühim meseleyi fiilen hal etmek çarelerine de tevessül etti. Moskova kongresinde, müstemlekât meselesi her şeyden evvel iktisadî muayyeniyet Determinisme [Latin alfabesiyle dizilmiş] noktai nazarından tetkik olundu, gösterildi ki müstemlekât meselesi, ne sade mevadî iptidaiye meselesi, ne de kurû bir ahlâkî mevzudur; gösterildi ki kendi içindeki tezadların ve muvazenesizliklerin tesiri altında uçuruma yuvar-

TÜRKİYE

lanan kapitalizm, kırk seneden beri dahil olduğu yeni devirde, müstemlekelere tutunmak suretiyle, bu mukadder sukuttan yakasını kurtarmaya ve ömrünü bir müddet daha uzatmaya çabalamaktadır. Ancak müstemlekât politikası, aynı zamanda, insaniyete yeni bir âlem fethetmek idealiyle hareket eden proleteriyayı sınıfî hayalinde ihtilâl eden bir tesir de mucip olmaktadır. Ve bu, sosyal demokrat sınıflarında reformist temayülleri doğuran proleterya millî ve vatanî (prejüje)lerle tarihî rolünde iğfal eden âmillerden en mühimi olmuştur. Binaenaleyh bir taraftan ameleyi küçük burjuva zihniyetinin meşum tesiratından kurtararak ona inkılâpçı vazifesinde sınıfının tam sıfatını iade etmek, diğer taraftan burjuvaziyi son kalesi içinde sıkıştırmak için, proleteryanın koloni ahaliyle ittifak akdetmesi, onları emperyalizme karşı vaki olan cidallerinde fiilen himaye etmesi lâzımdır.

İşte yoldaşlar, görüyorsunuz ki Bakû Şark Milletleri Kongresi, bu noktadan Moskova kongresinin tatbikî bir görünüşü demektir.

Müstemlekât meselesi, Türkiye Komünistleri için şüphesiz daha hususî bir ehemmiyetle mevzudur. Şu dakikada garp emperyalizmi, Türkiyeyi vâsi bir esir deposu haline ifrağ etmekle meşgul bulunmaktadır. Türkiye işçi ve çiftçisi, müstemlekât meselesinin ne olduğunu, ne demek istediğini, halâ Anadolu'da, Trakyada, Suriye, Arabistan ve Mezopotamyada dökülmekte olan kanlardan, halâ tutuşan ve genişlemekte devam eden yangınlardan öğreniyor. (Sevr) muahedenamesi, dünya harbinin karakterini göstermek hususunda Versay ve Sen Jermen muahedelerinden daha mucizdir. Dün zayıf milletlerin halâsı için harp edenler, bu gün bilhassa zayıf milletler üzerine çullanmışlardır. Anadolu'da Sevr muahedesiyle Türkiyeye bırakılan arazi üzerinde bile, nüfuz dairelerine, inhisar mantıklarına ayrılmayan yer kalmadı. Bütün Türkiye baştan başa kapitalist Avrupanın müstemlekât politikası dairesine girmiştir; demek, büyük kapitalist devletlerin dünyanın her tarafına taşıdığı medeniyetten, Türk işçisi ve rençberi de bundan sonra artık bilâvasıta nasibini alacaktır!.. Kapitalist Avrupaya göre sadece koloni politikası denen şey, bugün Türkiyenin vücudu içinde bir dert, müthiş bir dert olarak tahribat yapmaktadır. Ve bu, Türkiye Komünist fırkasının Türk proleteryasına sınıf benliği vermek ve onu

inkılâpçılığa hazırlamak hususundaki vazifesini fevkalâde güçleştirmiştir: Berberistan halkına, son senelere kadar kendi memleketlerinin belediye dairelerinde bile söz ve mevki vermeyen Fransa, Adanadaki pamuk amelesinin inkılâp teşkilâtı vücuda getirmesine nasıl müsaade eder?.. Bütün dünya Nil fellâhına Hint (parya)sına Çin (kuli) ve Fas bedevisine verilen hürriyetin derecesini bilir.

Bu tafsilât Türkiye Komünistleri için müstemlekât meselesinin ehemmiyetini bütün vüs'atıyla izah etmeğe kâfidir, zan ederim.

Binaenaleyh herşeyden önce bugünkü müstemlekât meselesinin başlı başına nasıl bir mesele olduğunu, hangi zaruretlerden doğduğunu ve hangi istikametlerde tekâmül etmekte bulunduğunu tetkik etmek, Türkiye Komünistlerinin en mühim vazifelerindendir. Burada, bu meseleyi bütün sebepleri ve neticeleriyle izaha kalkışacak değilim yalnız müstemlekât meselesi dediğimiz bu muğlâk meselenin iç yüzüne bir göz atmış olmak için kısa bir kaç söz söylemek her halde pek lüzumsuz değildir.

(Marksizm)e göre, müstemlekât politikası demekle kapitalizmi istilâcı (emperyalist) vasfıyla anmış oluruz. Şüphesiz tarihin her devrinde müstemlekeler tesadüf olunur. Fenikelilerin Yunanlıların ta eski zamanlarda müstemlekeler vücuda getirdiklerini görürüz. Fakat bu günkü müstemlekât meselesinin büsbütün ayrı karakteri vardır. Evvelce müstemleke edinmek, ya kendini müsellâh olarak müdafaa edemeyen milletlerin vergi verme kabiliyetinden istifade maksadıyla, yani sırf istilâcı emellerle, yahut ecnebi memleketlerde küçük ticaret kolonileri teşkil etmek ve yahut yüksek harsli zengin memleketlerdeki müdehhar serveti doğrudan doğruya yağma etmek maksatlarıyla vaki olurdu.

Bugünkü müstemlekât politikası ise, kapitalist iktisat sisteminin zaruri bir neticesidir: biliyoruz ki serbest rekabet ve kâr âmillerinin tesiri altında kapitalist sanayinin kabiliyeti istihsalıyesi, bütün tarihte görülmemiş bir derecede artmıştır. Fakat plânsız bir surette, yani milletlerin istihlâk kabiliyeti nazarı itibara alınmayarak arttırılan mahsulât, piyasada aynı nisbetle artan bir müşteri kütlesi bulamadı.

Bu istihsal ile istihlâk arasında kapitalizmi mahvolmak tehlikesine sürükleyen bir muvazenesizlik husule getirmeğe başladı. 1880'den itibaren kendini

gittikçe daha şiddetli surette gösteren bu tehlike önünde sermayedarlar fevkalâde tedbirler ittihazına mecburiyet gördüler. Bu tedbirlerin başlıcalarını, rakipler arasındaki ciğali tadil etmek üzere karteller, tröstler ve monopoller vücuda getirmek gümrüklere himaye usulü koymak ve nihayet mümkün olduğu kadar ucuz mevadı iptidaiye celbini ve mütemadiyen artan mahsulâta fazla müşteri teminini mümkün kılacak memleketler kapitalistleri arasındaki iktisadî rekabeti, devletler arasında müsellâh ve harbî rekabet sahasına nakletmekten başka bir neticeyi mucip olamadı. Militarism(m) ve marinism, işte bu rekabetin felâketengiz şekilleriydi.

Yalnız Bağdat hattı etrafında cereyan eden gürültüler maziye, Fas ve Kongo meselelerini hatırlatan, İngiltere-Almanya, Almanya - Fransa devletleri arasındaki askerî rekabetin nereden nasıl ve hangi gayeyi istihsal için doğmuş olduğunu bize en vazih surette ispat edebilir. Görülüyor ki yoldaşlar, askerî rekabet iktisadî rekabetin had devirlerini seciyeleştiren bir maraziyettir ve müstemleke politikası dediğimiz gibi, kapitalizmin istilâcı vasfından başka bir şey değildir. Bu suretle dünya harbini tevlid eden sebepleri de bulmuş oluyoruz.

İşte müstemlekât meselesinin iç yüzünü görebilmek için yaptığımız şu basit araştırma bile, bizi sermayenin yamyam çehresiyle karşılaştırmış oldu.

Eğer bu günün büyük inkılâbı, sayet bütün dünyayı ihata kabiliyetinden mahrum kalırsa, diğer tabiri ile, eğer bütün dünya bu çıplak hakikata göz yummakta devam eder ve sermayeye karşı açılan mukaddes cihada iştirakten çekinirse, hiç şüphe yok, istikbal dünkünden daha pek çok tahripkâr cihan harpleri doğuracaktır.

Türkiye, harbin başladığı güne kadar yarım müstemleke idi.

Türk amelesi ve rençberi Avrupa bank gruplarına yine muhtelif şekiller altında işinin mahsulünü kaptırıyor ve Osmanlı hükûmeti bu yağmacılığa sadece tavassut ediyordu. Bu gün Türkiye tam müstemleke haline gelmektedir ve İstanbulun padişah hükûmeti Türk işçi ve köylüsünün düşmanlarıyla açıktan ittifak yapmıştır. Kırım muharebesi esnasında, Karl Marks, Rus çarlığı aleyhine Türkiye tarafını iltizam etmiş ve Türk çiftçisini, Avrupanın en saf, en ahlâklı köylü tipi olmak üzere anmıştı. Bugünkü Rusya Şuralar devleti de, Marksın öz varisi sıfatıyla, Avrupa emperyalistleri aleyhine Türk köylüsüyle birleşiyor. İşte

burada da, Komünizm ile temsil olunan beynelmileliyetin saf ve nurlu çehresini görebiliriz.

Sermayenin beynelmilel karakterine ve beynelmilel tahripatına karşı beynelmilel bir cephe vücuda getirmek !. İşte Komünizmin ilk şiarı ve temel taşı.

Türkiyenin kurtuluşu, dünyanın kurtuluşuyla, yani sermayenin mahvedilmesiyle kabil olabilir, Türkiye proleteriyasının dünya proleteriyası saflarında mevki alması yalnız kapitalizme karşı açılan cidalde zafere doğru atılmış, yeni bir idrak de ifade eder. Binaenaleyh temenni edelim: yaşasın kızıl enternasyonal, yaşasın Türkiyenin uyanışı, yaşasın kurtuluş inkılâbı, kahrolsun sermaye ! ...

(Alkışlar)